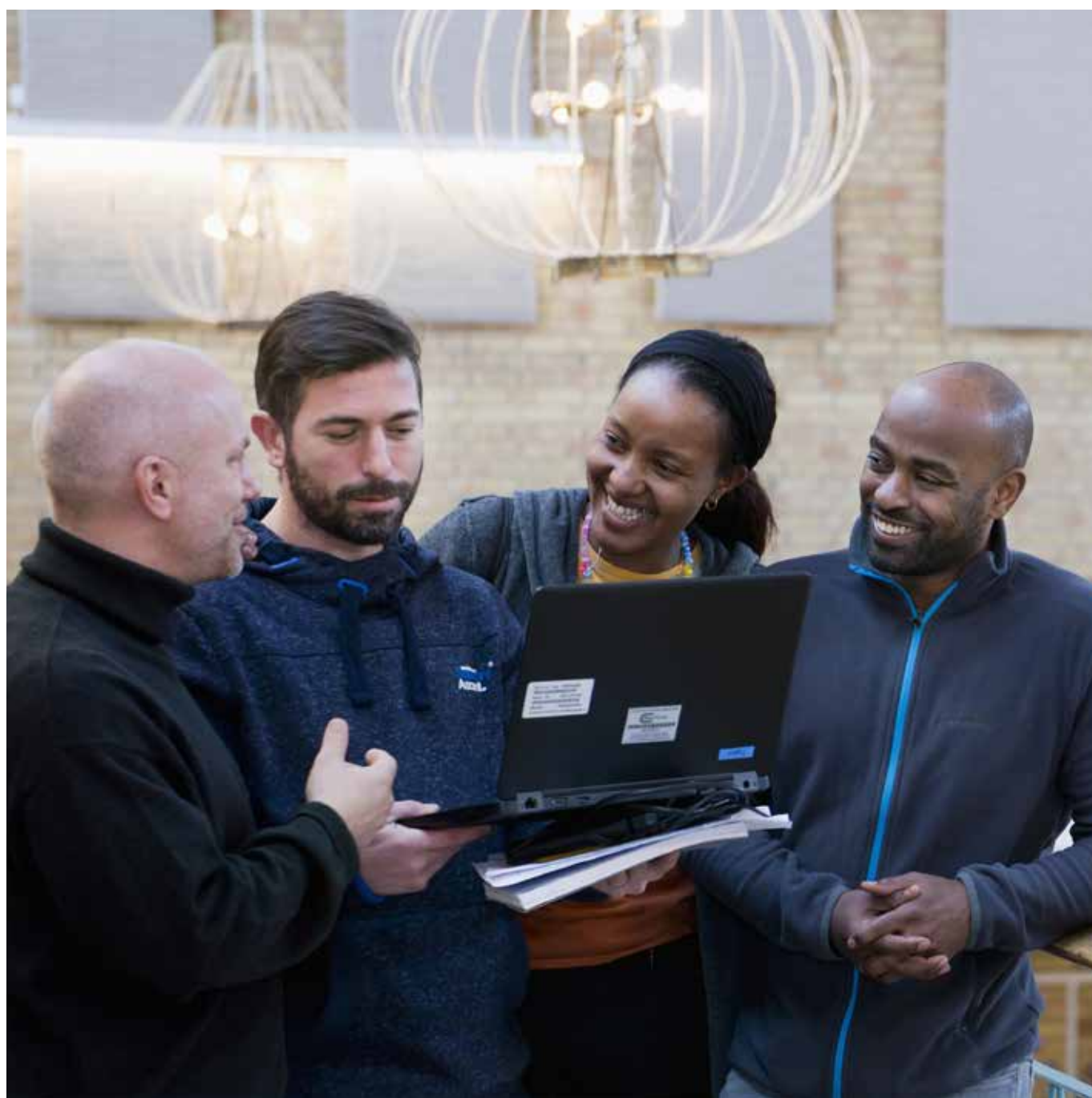

Stärkta partnerskap för ett globalt genomförande av Agenda 2030

Utfall av akademiska utbyten inom Linnaeus-Palmeprogrammet

Stärkta partnerskap för ett globalt genomförande av Agenda 2030

Utfall av akademiska utbyten inom Linnaeus-Palmeprogrammet

Stärkta partnerskap för ett globalt genomförande av Agenda 2030

Utfall av akademiska utbyten inom Linnaeus-Palmeprogrammet

UHR:s rapportserie 2021:10, Universitets- och högskolerådet, november 2021

Kontaktperson: Conny Pettersson

Omslagsbild: Eva Dalin

ISBN 978-91-7561-095-5

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se **www.uhr.se**.

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Summary	8
Inledning	10
Bakgrund	10
Syfte, frågeställningar och avgränsningar	12
Metod, urval och datainsamling.....	13
Vad vet vi från tidigare studier?	17
Från utfall på individnivå till utfall på organisationsnivå	17
Vidgade strategier kräver utvidgad syn på relevans och utfall	19
Empirisk och tematisk analys	21
Målbilder för samarbete	22
Tre teman för utbyten	24
Forskning och utbildning i globala frågor – på ett globalt sätt, i en global kontext.....	34
Sammanfattande analys – vilken typ av utfall har inventeringen visat?	41
Slutsatser och avslutande reflektioner	47
Slutsatser.....	47
Avslutande reflektioner.....	54
Referenser	60
Bilaga 1: Kort om LP-programmet.....	62
Bilaga 2: Metodologi för utfallsinventering.....	64
Bilaga 3: Intervjufrågor	70

Förord

Universitets- och högskolerådet (UHR) administrerar och utvecklar sedan 2013 utbytesprogrammet Linnaeus-Palme partnerskap (LP). LP-programmet finansieras från biståndsramen via Sida. Det ger möjlighet att stärka partnerskap mellan svenska lärosäten och lärosäten i låg- och medelinkomstländer. Vidare är det tänkt att bidra till strategiskt internationaliseringsarbete, kapacitetsutveckling och breddat intresse för utvecklingssamarbete hos unga. Ett förväntat resultat är att lärare och studenter utvecklar intresse för och förmåga att bidra till genomförandet av Agenda 2030.

UHR följer kontinuerligt upp den verksamhet som bedrivs inom ramen för programmet. I den årliga verksamhetsrapporteringen till finansiären sker det genom att bedöma måluppfyllelse, för de enskilda projekten inom de ramar som programmet sätter. I denna utredning är uppdraget att mer specifikt inventera utfallet i termer av resultat, effekter och bestående förändringar hos det svenska lärosätet såväl som hos samarbetsparten.

Resultaten visar att samtliga LP-projekt leder till utfall. Ofta redovisas mångåriga strategier för att fördjupa samverkan mellan undervisande och forskande personal och att utveckla partnerskapet mellan lärosätet i Sverige och samarbetslandet. Utfallet ligger i linje med UHR:s mål och syfte med programmet samt inom ramen för regeringens strategier för utvecklings-samarbetet. Drivkrafterna till de mångåriga strategierna kommer primärt från lärosätenas grunduppdrag, i arbetet med internationaliseringen av högre utbildning och i den globala verklighet de befinner sig i. Den forskning som bedrivs uppges ha central betydelse för utfallet av deltagandet i LP-programmet. Samarbetet inom programmet bidrar till en ökning av såväl individuell som institutionell resursbas både hos den svenska partnern och samarbetspartnern. Utfallet utvecklas över tid och gynnas av flera års finansiering.

Eino Örnfeldt,
Generaldirektör, UHR

Sammanfattning

Den här utredningen inventerar utfallet av ett utbytes- och mobilitetsprogram för studenter och lärare – Linnaeus-Palme (LP). Universitets- och högskolerådet (UHR) administrerar och utvecklar programmet, med finansiering av biståndsmedel från Sida. Det verkar i både ett utbildningssammanhang och biståndspolitiskt sammanhang, med Agenda 2030 och regeringens Resultatstrategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metod (KAPAME) som referensram.

Utredningen har uppdraget att inventera vilka typer av utfall – i termer av resultat, effekter och bestående förändringar – projekt som finansieras av LP-programmet ger. Det är mångfalden utfall som undersöks, snarare än de mest frekvent förekommande. Intresset är särskilt riktat mot utfall på institutionell/organisatorisk nivå, det vill säga utfall som uppkommer genom samarbete mellan institutioner på lärosäten i Sverige och i låg- och medelinkomstländer.

Med utgångspunkt i viktiga målområden i KAPAME-strategin och med ambitionen att så långt som möjligt försöka förstå hur lärosätenas aktörer tänker kring och förhåller sig till utfall besvaras tre frågeställningar:

- Vilka typer av utfall genererar LP-projekten?
- Om och på vilket sätt bidrar LP-projekten till målområden i KAPAME?
- Hur förhåller sig involverade aktörer till dessa målområden?

Inventeringen visar att samtliga institutioner/lärosäten i utredningen som bedriver LP-projekt genererar utfall. LP-projekten visar både resultat och effekter såväl som mer bestående förändringar, både i Sverige och samarbetsländerna. Institutionernas målbilder för samarbetet visar att projekten bedrivs i syfte att fördjupa samarbetet mellan undervisande och forskande personal som sträcker sig över flera år.

Vidare kan konstateras att institutionernas ömsesidiga samarbete samt de resultat, effekter och bestående förändringar som kommer ut av projekten ligger i linje med resultatstrategin för kapacitetsutveckling. Det sker i relation till LP-projektens målbilder, som i sin tur har sitt ursprung i lärosätenas grunduppdrag, dess arbete med internationalisering av den högre utbildningen och andra globala strukturer som lärosäten verkar inom. Dessa strukturer sätter även ramen för vilka utfall som kan komma att uppstå. De gör också att institutionernas utfall är mycket snarlika varandra. Därför är undervisande och forskande personal överens om vad grundvärdet och mervärdet av att delta i LP-samarbetet är, såväl i Sverige som i samarbetsländerna.

Utredningen har kommit fram till fyra slutsatser om utfall av LP-programmet:

1. Partnerskap mellan institutioner och utbytet mellan individer leder till internationalisering av högre utbildning och forskning, i både Sverige och i samarbetsländerna. Utbytet sker på ett intellektuellt, kulturellt och mellanmänniskt plan som tillsammans utgör grunden för olika typer av utfall inom partnerskapet. För att partnerskapet ska uppnå bestående förändringar av utbytet är den gemensamma forskningen central.
2. Genom LP-samarbeten bidrar institutionerna till att stärka både den institutionella och den individuella resursbasen, både hos den svenska partnern och hos samarbetspartnern. Det sker genom utveckling och tillämpning av nytt kursinnehåll, nya metoder, internationell karriärvägledning och nya gemensamma utbildningsprogram som utgår från globala perspektiv.
3. Institutioners samarbeten stärker över tid även deras förmåga att samarbeta internationellt och etablera partnerskap. Framgångsfaktorer för starka partnerskap är upprepade utbyten, tid och ömsesidiga resultat. Ofta är drivkraften bakom LP-projekten att etablera eller bygga vidare på andra samarbeten och partnerskap. De är i sin tur förutsättningen eller metoden för att nå beständiga förändringar i verksamheten, oavsett om fokus är på utbildning eller forskning. Utredningen visar att LP-programmet bidrar till att vidareutveckla dessa relationer och nätverk men också utvecklingsprocesser och gemensamt lärande mellan individer och institutioner i Sverige och i samarbetsländerna. I sin tur leder det till institutionell kapacitetsutveckling, en förmåga att bedriva internationella samarbeten.
4. Utfallen av LP-samarbeten sker progressivt. Alla projekt i urvalet visar resultat, effekter eller bestående förändringar som ett utfall av LP-samarbetet. I de flesta målbilderna i projekten syns en strävan mot en högre grad av interaktion mellan institutionerna. Det kan leda till integrering av ny kunskap, nya metoder och lösningar samt till gemensam verksamhet i form av master- och doktorandprogram, praktik, läroböcker och forskning. Institutioner som har samarbetat en längre period har i större utsträckning nått sina mål och de kan redovisa både flera effekter och bestående förändringar av den typ som listats.

Sammantaget kan konstateras att de kollegiala partnerskap som LP-programmet finansierar bidrar både till internationalisering och till förverkligandet av Agenda 2030. LP-programmet har i och med det grundvärden som är värda att slå vakt om, men också att utveckla och förädla för att ytterligare stärka institutionernas bidrag till att genomföra Agenda 2030.¹

1. Utredningen genomfördes under september 2020 till maj 2021. Projektgruppen bestod av projektledare Conny Pettersson och utredande konsult Therese Mithander Udovicic (Capdev Studio Sweden AB).

Summary

This report is an inventory of the outcomes of an exchange and mobility programme for students and teachers: Linnaeus-Palme (LP). The Swedish Council for Higher Education (UHR) administrates and develops the programme, with financing via aid funding from Sida, the Swedish International Development Cooperation Agency. The programme is active in educational and aid policy contexts, with the 2030 Agenda for Sustainable Development and the Swedish Government's *Resultatstrategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metod* (KAPAME – results strategy for capacity development, partnership and method) as reference frameworks.

The enquiry was tasked with inventorying which types of outcome – in terms of results, effects and lasting changes – are generated by projects that are funded by the LP programme. The diversity of outcomes is investigated, rather than the most frequently occurring. There is particular interest in outcomes at the departmental/organisational level, i.e. outcomes that arise due to cooperation between departments in Sweden and in low and middle-income countries.

Based on important target areas in the KAPAME strategy and with the ambition of trying to understand, as far as possible, how actors at the higher education institutions think about and relate to outcomes, three questions are answered:

- What types of outcome do LP projects generate?
- Whether, and in what way, do LP projects contribute to the target areas in KAPAME?
- How do the involved actors relate to these target areas?

The inventory shows that outcomes are generated by all the departments/higher education institutions in this enquiry that conduct LP projects. The LP projects display results and effects as well as more lasting changes, both in Sweden and in the partner countries. The departments' objectives for their partnerships demonstrate that projects are conducted with the purpose of deepening the partnership between teaching and research staff that stretches over several years.

In addition, the departments' mutual cooperation and the results, effects and lasting changes that arise from the project can be shown to correspond to the result strategy for capacity development. This takes place in relation to the LP projects' objectives which, in turn, originate from the mission of the higher education institutions, their work on internationalising higher education and other global structures within which they work. These structures also establish the framework for which outcomes can arise. They also result in the departments' outcomes being very similar. Teaching and research staff therefore agree on the fundamental value and added value of participation in the LP partnership, both in Sweden and in the partner countries.

The enquiry has arrived at four conclusions about outcomes from the LP programme:

1. Partnerships between departments, and the exchange between individuals, lead to internationalisation of higher education and research, both in Sweden and in the partner countries. The exchange has several dimensions: cultural, interpersonal and intellectual. Combined they form the basis for different types of outcome within the partnership. Interdepartmental research is vital in order to achieve more lasting changes from partnership.
2. Through their LP partnerships, the departments contribute to strengthening the departmental and individual resource bases of both the Swedish partner and the foreign partner. This is done in the development and application of new course content, new methods, international careers guidance and new joint study programmes using global perspectives.
3. Over time, the departments' partnerships also strengthen their ability to cooperate internationally and establish other partnerships. Success factors for strong partnerships are repeated exchanges, time and mutual results. The driving force behind LP projects is often to establish or build upon cooperation and partnerships. In turn, these are necessary – or the method for – achieving lasting changes in activities, regardless of whether the focus is education or research. The enquiry has shown that the LP programme helps develop these relationships and networks, as well as development processes and shared learning between individuals and departments in Sweden and in partner countries. In turn, this leads to departmental capacity development, an ability to conduct international cooperation.
4. Outcomes from LP partnerships occur as a progression. All the selected projects display results, effects or lasting changes as an outcome of the LP partnerships. Most of the project objectives display a desire for a greater degree of interaction between the departments, which may lead to the integration of new knowledge, new methods and solutions, and to joint activities in the shapes of Master's and doctoral programmes, placements, textbooks and research. Departments that have cooperated for a longer period are more likely to have achieved their objectives and they can present more effects and lasting changes of the types listed.

Overall, the collegial partnerships funded by the LP programme contribute to both internationalisation and the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. The LP programme thus has basic values that are worth protecting, but also worth developing and refining to further strengthen the departments' contributions to implementing the 2030 Agenda for Sustainable Development.²

2. The enquiry ran from September 2020 to May 2021. The project group consisted of project manager Conny Pettersson and investigative consultant Therese Mithander Udovicic (Capdev Studio Sweden AB).

Inledning

Bakgrund

2020 presenterade UHR en utredning – *Relevanta program i en föränderlig värld* (UHR 2020c). Syftet var att utreda mål- och strategirelevans för flera av de biståndsfinansierade utbytes- och mobilitetsprogram som UHR administrerar och utvecklar. Utredningen visade på vilket sätt utformningen av UHR:s program förhåller sig till UHR:s respektive Sidas övergripande strategiska mål och prioriteringar. Särskilt fokus var på programmens relevans för Resultatstrategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metod (KAPAME).³

Utredningen visade att utbytes- och mobilitetsprogrammen är förhållandevis väl förankrade i UHR:s utbildningspolitiska och Sidas biståndspolitiska strategier men bidrog även med övergripande rekommendationer för programmens fortsatta strategiska och praktiska utveckling. Bland annat betonades att det finns en utvecklingspotential och utmaning i det strategiska sammanhang som programmen redan tar avstamp i – ett globalt genomförande av Agenda 2030. En annan utmaning är att bättre förena utbildningspolitiska och biståndspolitiska strävanden – policymässigt och praktiskt – inom agendans ramar. Ytterligare en utmaning – i förlängningen av rapporten – är att skapa en bättre bild av och förståelse för vad UHR:s utbytes- och mobilitetsprogram leder till, vilket blir utfallet av programverksamheten. Den utmaningen behandlas i föreliggande utredning.

KAPAME-strategin har satt delvis nya ramar för, och skapat ett förändringstryck på, flera av UHR:s program: att gå från ett tidigare huvudsakligt fokus på individuell resursbas till att också utveckla en starkare och bredare svensk resursbas av aktörer. I strategin ingår även att skapa och stärka internationella partnerskap, institutionellt och organisatoriskt. Dessutom finns en strävan mot institutionellt kapacitetsbyggande – framför allt i låg- och medelinkomstländer – och vad som kan kallas för innovationsklimat för att utveckla nya arbetssätt och metoder. I KAPAME-strategin framhålls att:

Syftet med verksamheten inom ramen för denna strategi är att bidra till kapacitetsutveckling, samverkan och partnerskap med en bredd av aktörer, utveckling av metoder och arbetsformer samt till att stärka och bredda den svenska resursbasen.⁴

-
3. KAPAME är en av flera strategier – utformade av Utrikesdepartementet – med vilken Sida i sin tur medger finansiering till och styr verksamheter inom ramen för svensk bistånds- och utvecklingspolitik. Delar av UHR:s utbytes- och mobilitetsprogram bedrivs med finansiering inom ramen för KAPAME-strategin.
 4. Utrikesdepartementet (2018): Strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling, s. 2.

KAPAME-strategin har fyra målområden och ett antal identifierade mål:⁵

- *En bred svensk resursbas*: Stärkt kapacitet och lärande inom svensk resursbas⁶ för internationellt genomförande av Agenda 2030.
- *Samverkan och stärkt partnerskap*: Stärkt partnerskap och ledarskap, ökad kunskap och engagemang hos en bredd av aktörer – inklusive svenska – som kan bidra till det globala genomförandet av Agenda 2030.
- *Kapacitetsutveckling*: Stärkt institutionell kapacitet hos aktörer i partnerländer för hållbar utveckling och fattigdomsminskning. Förbättrade möjligheter och stärkt kapacitet för aktörer i partnerländer att genomföra, följa upp och delta i global dialog om Agenda 2030.
- *Innovativa metoder och arbetsformer för utvecklingssamarbete*: Ökad tillgång till och stärkt genomslag för innovativa samverkans- och finansieringsformer och metoder.

Dessa målområden är förhållandevis allmänt beskrivna i KAPAME-strategin. De riktar sig till flera aktörer, myndigheter och organisationer som ska förhålla sig till och bedriva sin verksamhet inom ramen för strategin. Målområdena är dessutom överlappande. Aktörer som verkar inom strategin åtar sig att bidra till att skapa ett både principiellt och praktiskt innehåll.

Av de fem biståndsfinansierade utbytes- och mobilitetsprogram som UHR ansvarar för och utvecklar inom KAPAME-strategin har Linnaeus-Palmeprogrammet (LP) valts ut för denna utredning.⁷ LP ger möjlighet för svenska lärosäten att söka medel för att utveckla nya och stärka befintliga partnerskap med lärosäten i låg- och medelinkomstländer. Det erbjuder lärare och studenter utbyten som stärker både deras framtida individuella möjligheter och lärosätets möjligheter till internationaliseringsarbete (se vidare bilaga 1).⁸ LP är ett viktigt program för UHR. Även om det finns betydelsefulla skillnader mellan de fem programmen när det gäller praktisk utformning, är ambitionen att slutsatser och andra principiella insikter i denna utredning även kan komma övriga program till nytta.

5. Kapacitetsutveckling en nyckel till framgångsrikt bistånd 2018.

6. Svensk resursbas avser en bredare grupp svenska aktörer inom offentlig och privat sektor samt i civilsamhället som kan bidra till att genomföra Agenda 2030 internationellt. Konkret kan det innefatta svensk representation på viktiga tjänster i internationellt utvecklingssamarbete samt användning och återföring av svensk kompetens och erfarenheter. Men det kan också innefatta att involvera erfarenheter från andra och nya samhällsområden i arbetet för Agenda 2030 och att utveckla institutionell kapacitet bland svenska aktörer. Det finns två mål för Sidas arbete med resursbasutveckling: För det första att öka "antalet kvalificerade svenskar som arbetar i internationella och regionala organisationer genom rekryteringar till FN, Världsbanken och regionala utvecklingsbanker". Breddning av resursbasen syftar här på att förutom individer, inkludera även organisationer/institutioner. För det andra att bredda "kapaciteten inom biståndet genom kompetensutvecklings- och utbildningsprogram för yngre personer". Se www.sida.se/Svenska/engagera-dig/internationella-tjanster/.

7. De övriga utbytes- och mobilitetsprogrammen är: Minor Field Studies (MFS), Sidas resestipendium, Athena och Praktikantprogrammet.

8. De fem program som UHR har inom resultatstrategin KAPAME är inte rakt av jämförbara eller utbytbara, men verkar inom samma policymässiga ramar. Eftersom det är fördjupad förståelse av möjliga utfall av denna typ av programverksamhet som eftersträvas har UHR valt att fokusera på ett av dem.

Genom att få en mer fullständig bild av vad olika projekt leder till, är förhoppningen att verksamheten kan utvecklas framöver. Den kan då få större både visionär och pragmatisk överblick såväl som strategisk precision. Dessutom framträder då mångfalden av verksamheter och utfall vad gäller relevans, nytta och användbarhet.

Bortsett från den ekonomiska redovisning som sker, omfattar den kunskap om utfall som finns – och efterfrågas av Sida och UHR – framför allt av sådant som kan karaktäriseras som aktiviteter och resultat. Sådant som är förhållandevis enkelt att rapportera om såväl som att upptäcka, analysera och förmedla vidare.⁹ Ambitionen i denna utredning är lite bredare och djupare.

Syfte, frågeställningar och avgränsningar

Syftet i utredningen är att inventera vilka olika typer av utfall som projekt med finansiering av LP-programmet ger upphov till, i Sverige och samarbetsländer. Syftet preciseras genom följande frågeställningar:

- Vilka typer av utfall genererar LP-projekten?
- Om och på vilket sätt bidrar LP-projekten till målområden i KAPAME?
- Hur förhåller sig involverade aktörer till dessa målområden?

LP-programmet riktar sig huvudsakligen till institutionell nivå, till aktörer på lärosäten i Sverige och i partnerländer.¹⁰ Dessa kan vara organiserade till ämne, institution, fakultet eller motsvarande. I Sverige är LP-projekten överlag organiserade på institutionsnivå på lärosätena.¹¹ Det innebär att utfall på individuell respektive kontextuell nivå inte ingår i utredningen, även om det inte finns vattentäta skott mellan analysnivåerna.¹²

9. Genomförandet av de biståndsfinansierade programmen leder till en rad aktiviteter hos involverade myndigheter, lärosäten eller organisationer samt i lokalsamhället i Sverige och i samarbetsländerna. Kunskap om aktiviteterna finns. UHR analyserar utfallet årligen. Den kunskapen utgör underlag för UHR:s årliga budgetframställan och redovisning till Sida om programverksamheten.

10. Möjliga partnerländer (cirka 30 låg- och medelinkomstländer) finns på OECD-DAC:s lista över så kallade ODA-länder. Se listan på www.utbyten.se.

11. Notera den dubbla användningen av begreppet institution: Dels i teoretisk eller analytisk betydelse som formella och informella normer och regler. Det är brukligt att skilja mellan formella (lagar och regler) respektive informella institutioner (normer och principer). De fyller både normativa, regulativa och kognitiva/kulturella funktioner. Sådant som sätter agendan för och påverkar hur människor tänker och handlar i olika situationer och sammanhang (Scott 1995). Dels i betydelsen av en specifik organisatorisk nivå på många lärosäten. Tillsammans med ämnen, fakulteter och lärosätessnivå är institution en hävdvunnen benämning och utan användbara synonymer. Därför förekommer institutionsbegreppet i utredningen, både i form av normerande struktur och organisatorisk nivå på lärosäten. Ambitionen är att betydelsen ska framgå i det sammanhang ordet används.

12. I utredningen görs åtskillnad mellan UHR:s programverksamhet (i detta fall LP-programmet) och enskilda projekt som finansieras av programmet (LP-projekt). På lärosätena kan det samtidigt förekomma flera LP-projekt som hänvisas till som kollektiv (LP-verksamhet). I sammanhanget kan det även förekomma "vilande" verksamhet, exempelvis tidigare projektverksamhet i väntan på att återaktiveras.

Utredningens fokus är på senaste omgången projekt inom LP-partnerskap. Det innebär att de projekt som beviljades medel i ansökningsomgången 2018 och slutrapporterades senast 2020 ingår.

Metod, urval och datainsamling

Att inventera utfall

Utgångspunkter för att utfallsinventera LP

Metoden i utredningen är inriktad på att inventera utfall. Utfallsinventering – outcome harvesting – har visat sig fungera väl i komplexa sammanhang.¹³ I stället för att bara fokusera på den omedelbara måluppfyllelsen, är intresset riktat även mot att upptäcka och identifiera en bredd och djup av utfall; om möjligt också frikopplat från målen.¹⁴

UHR önskar få en tydligare och *fördjupad bild av utfall* av projektverksamheten i allmänhet och kopplat till ovanstående målområden (utpekade i KAPAME) i synnerhet. Det är särskilt viktigt som underlag till och del i myndighetens interna och externa arbete med dessa frågor, för att kunna visa vilka verksamheter som bedrivs och vilka utfall det ger, samt att visa med vilken strategirelevans (i relation till framför allt KAPAME) det sker. Arbetet sker kontinuerligt som en del i analys av slutrapporteringen av projekt till UHR. Det sker också – som i denna utredning – genom att UHR för en särskild dialog med kontaktpersoner för projekten.

Det är viktigt för UHR att också *bredda och fördjupa förståelsen av möjliga utfall* av projektverksamheten, för att utveckla programmet.¹⁵ Sådant som visar sig direkt och kanske är kortsiktigt såväl som sådant som visar sig indirekt och verkar mer långsiktigt, men också sådant som kan vara bieffekter eller spinn off-effekter. Även kanske sådant som mest kan associeras till tidigare LP-projekt, något hände eller skapades, som först senare fick konkret form. I sammanhanget eftersträvas bredd och mångfald i synsättet på utfall,

13. Wilson-Grau 2015.

14. Distinktionen mellan mål och utfall kan vara svår att upprätthålla, praktiskt i projekten och analytiskt i utredningen. Utpekade, eftersträvade och *förväntade utfall* (formulerade mål) i projektansökningar har en tendens att vara kopplade till eller kopplas samman med *upplevda faktiska utfall* (förverkligade mål) i slutrapporter. Ändå är det viktigt att principiellt och analytiskt försöka skilja mellan eftersträvade mål och upplevda faktiska utfall. Mål har dessutom en tendens att förändras under projektets gång. Intresset i utredningen finns därför även på utfall i förlängningen av, utanför och bortom uppsatta målformuleringar för projekten. Det gäller både specifika målformuleringar för LP-projekten och UHR:s målformuleringar för LP-programmet.

15. I sammanhanget behövs vissa begrepp beskrivas och terminologiskt klargöras. Ett lärosätes samlande engagemang i LP-programmet benämns ibland LP-verksamhet. LP-verksamheten på lärosäten kan bestå av både nyligen startade samarbeten med som finansieras av LP-programmet och fleråriga samarbeten, den kan även återfinnas på en eller flera institutioner. Institutioner kan årligen ansöka om finansiering från LP-programmet för projekt som omfattar tre terminer. Det är möjligt att ansöka om finansiering för samma partnerskap upp till åtta gånger.

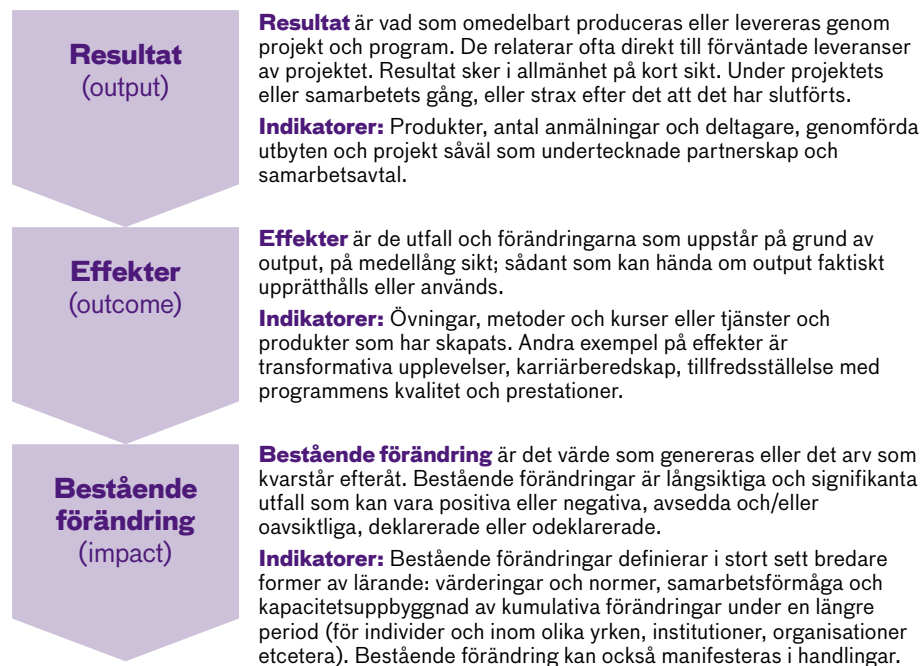
snarare än att identifiera det mest frekvent förekommande, viktigaste eller generaliserbara.

Utfallen kan ha flera källor, och det kan förekomma olika synsätt på vad som är respektive inte är ett utfall. Därför behöver projekten själva kunna beskriva på vilket sätt utfallen kan associeras till LP och aktuellt LP-projekt.

Fokus på resultat, effekter och bestående förändringar

Ambitionen i utredningen är att ha ett så öppet sökinstrument som möjligt och möjliggöra för kontaktpersonernas synsätt och förhållningssätt till utfall att få framträda. För att ändå ha struktur i sökandet tas avstamp i tre kategorier av utfall: resultat, effekter och bestående förändringar. Det illustrerar utfall på olika nivåer och med varierande beständighet; från omedelbar leverans av resultat till mer långsiktig, djuplodande och varaktig förändring. Däremellan befinner sig effekter.¹⁶ Mellan de tre kategorierna finns en sekvenslogik (se figur 1):

Figur 1: Tre kategorier av utfall: resultat, effekter och bestående förändringar

Sekvenslogiken i figuren kan också ses som en kedja av utfall. Notera att det logiskt i utfallskedjan finns två föregående steg, som inte är utfall, men viktiga för att förstå hela kedjan. Det är insatser och aktiviteter. Logiken i hela kedjan kan beskrivas så här: *insatser* används för att generera eller utföra *aktiviteter*. Aktiviteter leder till produktion av verksamhet (*resultat*). Resultat ger upphov till förändringar (*effekter*) och i vissa fall *bestående förändringar*. Logiken bygger på att förändringen och utfallet sker sekventiellt,

16. På engelska översätts de tre kategorierna med output, outcome och impact.

där ett tidigare steg i kedjan är grund för, bidrar till eller ger nästa steg. Det hindrar inte att stegen följer på varandra i rask takt, nästan momentant.¹⁷

Sekvenslogiken kan antyda att bestående förändringar i alla lägen och överallt är att föredra framför resultat och effekter, och så kanske är fallet i många situationer. Men det är trots allt kopplat till vad man eftersträvar med verksamheten, det vill säga vilka mål som är vägledande.

Två analytiska delar, urval och datainsamling

Empiriskt och analytiskt består utredningen av två delar. I den första delen genomförs en analys av samtliga LP-slutrapporter som rapporterades våren 2020. Av sexton frågor som besvaras i slutrapporterna har tre analyserats. Det rör sig om de tre frågor som sammantaget bäst fångar utredningens omfång. Det insamlade materialet ger en bild över hur kontaktpersonerna beskriver planerade utfall (mål) och framför allt upplevda utfall – i termer av resultat, effekter och beständiga förändringar för projekten.

I den andra delen genomförs en analys av semistrukturerade intervjuer. Elva LP-projekt ingår i det strategiska urvalet. Nitton intervjuer har – så långt möjligt – genomförts med kontaktpersoner i Sverige och samarbetslandet inom respektive LP-projekt. Huvudsakligen rör det sig om undervisade och/eller forskande personer (se bilaga 2).¹⁸ De har skett i samtalsform, med stöd i en tematiskt strukturerad frågemall (se bilaga 3). Båda delarna – analys av slutrapporter respektive intervjuer – har analyserats tematiskt, först separerat och därefter gemensamt. Hur den tematiska analysen genomförts beskrivs senare (se Empirisk och tematisk analys).

Första delen av utredningen (analys av LP-slutrapporter) är en undersökning av de projekt som erhållit och slutrapporterat medel under perioden 2018–2020. De 78 institutioner som ingår har aktivt gjort valet att ansöka om finansiering. De har nyligen genomfört ett LP-projekt och slutrapporterat det. De har således erfarenheter av hela processen från ansökan och genomförandet till slutrapporteringen. De har även i flera fall erfarenhet av tiden efter projektets formella avslutning.

I utredningens andra del (analys av intervjuer) görs ett urval. Det görs i flera steg. Utgångspunkten har varit att nå spridning och mångfald i flera avseenden. Att säkerställa att LP-projekten bedrivs på institutioner, med olika ämnesmässig inriktning, på olika typer av lärosäten och på olika platser i landet. Ambitionen har varit att både nå utfall från institutioner vars samarbete är nystartat och från dem som har samarbetat under en längre

17. Roche 1999; SECO/WE Evaluation Guidelines 2021.

18. I de allmänna villkoren för LP-programmet definieras en lärare som den som undervisar vid något av de lärosäten som deltar. Utredningen använder ett bredare samlingsbegrepp än vad som anges i villkoren för LP-programmet och som stämmer överens med kontaktpersonernas svar. I utredningen används definitionen av lärare som beskrivs i högskolelagen, där det står att det i en lärares arbetsuppgifter ingår att ha hand om utbildning eller forskning samt administrativt arbete, 3 kap. 1 § högskolelagen (1992:1434). Kontakt- och intervjupersonerna använder begreppen lärare och forskare synonymt. I utredningen används därför även "undervisande och forskande personal" som ett samlingsbegrepp. Doktorander inkluderas i begreppet eftersom de oftast är anställda av lärosäten och undervisar en del av sin anställning.

tid. I slutänden har även samarbetspartnernas geografiska hemvist haft viss betydelse, i valet mellan två annars likvärdiga LP-projekt. I det urvalet finns tolv slutrapporter – från tolv institutioner – fördelat på tio lärosäten (se vidare bilaga 2). De representerar en spridning av samarbeten som pågått kortare tid än två år till samarbeten som pågått i åtta år.

Vad vet vi från tidigare studier?

Det här avsnittet ger en översikt över tidigare utredningar som är relevanta för stärkta partnerskap i biståndsfinansierade program som UHR har genomfört; relevanskriteriet är ganska brett. Tanken med översikten är att ge en bakgrund till utredningen och koppla den till kunskap som redan finns vid myndigheten. Tanken är också att återkomma till detta i avslutande reflektioner, för att kumulativt bidra till kunskapsuppbyggnaden vid myndigheten.

Från utfall på individnivå till utfall på organisationsnivå

Flera av UHR:s tidigare studier om de biståndsfinansierade programmen har, väl förankrat i tidigare biståndspolitiska prioriteringar, fokuserat på mervärden för individer i resursbasen.¹⁹ Där finns ett brett material om hur studenter och lärare upplever programmen och vad deras medverkan i programmen har lett till för dem som individer i relation till resursbasen. Där finns också inspel om vilka drivkrafter som styr engagemang och deltagande i internationella samarbeten och utbyten.

De drivkrafter till internationalisering som beskrivs i tidigare studier har fokus på individuella respektive organisationernas interna och externa drivkrafter. Individuella drivkrafter kan exempelvis vara läraren som vill applicera ett internationellt tanke- eller förhållningssätt inom sitt ämne. Organisationens interna drivkrafter handlar om lärosätens och institutioners profilering eller sammantagna eller samverkande personliga drivkrafter hos medarbetarna medan externa drivkrafter kan utgöras av formella föreskrifter, regler och strukturer. De senare tar sig ofta uttryck genom trender och internationella strategier för samarbete och utveckling på olika nivåer, såsom Agenda 2030 och de globala målen.

I skriften *Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme* (UHR 2015) beskriver en lärare hur de individuella drivkrafterna till samarbete driver internationaliseringen av den högre utbildningen framåt i ett underifrånperspektiv. Citatet illustrerar hur sammansatt drivkrafter till internationalisering kan vara, de manifesteras kollektivt men har sin upprinnelse individuellt:

19. Se exempelvis UHR (2013): Översyn av utbildningsprogram inom Sidas uppdrag för resursbasutveckling; UHR (2015): *Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme*; UHR (2017): Förstudie: Effektutvärdering av resursbasprogrammen; UHR (2018): Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete? Utvärdering av Minor Field Studies (MFS), Linnaeus-Palme och Praktikantprogrammet.

It feels as though internationalisation comes from within, as opposed to from without. I think internationalisation has more to do with committed teachers initiating international collaborations – and students wanting an increased focus on internationalisation – than with an actual increase in requirements for University Colleges to internationalise.²⁰

Nämnda UHR-skrift är delvis en sammanfattning av och bygger på två tidigare studier av Internationella programkontoret (IPK).²¹ Dessa IPK-studier har många likheter med den här utredningen. Även då genomfördes intervjuer med kontaktpersoner vid svenska institutioner och institutioner i samarbetsländer. I UHR-skriften finns också liknande frågeställningar om utfall som i denna utredning. Bland annat lyfter den fram drivkrafterna till samarbetet inom LP. Det främsta skälet till LP-samarbete anges av lärarna vara möjligheten till ett ömsesidigt utbyte med universitet i låg- och medelinkomstländer. Andra skäl som rangordnats högt är möjligheten att fördjupa respektive institutions kunskap om förhållanden i andra länder. Skäl som rangordnas lägre av lärarna var att attrahera studenter och bidra till svenska utrikespolitiska mål, exempelvis angivna i Sveriges politik för global utveckling (PGU)^{22, 23}

I en av IPK-studierna *Att utveckla det globala lärandet med Linnaeus-Palme* (IPK 2011) framgår att en vanlig ordning för samarbeten är att det börjar på individuell nivå med en personlig kontakt och att en relation etableras. Ofta träffas lärare eller forskare på en internationell konferens. Därefter förankras samarbetet kollegialt/kollektivt vid lärosätet. På så sätt utvidgas och formaliseras samarbetet, samtidigt som det materialiseras och i bästa fall fördjupas – det "projektfieras". Projektet blir till och ansluter – i vissa fall – till de utrikespolitiska målen i PGU efter hand som de pågår, trots att det inte var den primära intentionen. De utrikespolitiska målen inbegriper bland annat internationalisering av högre utbildning,²⁴

Det som är intressant för denna utredning är att projekt inom LP i hög grad verkar styras av individuella drivkrafter att samarbeta med aktörer i låg- och medelinkomstländer. Projekten blir till en bit in på samarbetet. Och först efter några år ansluter de till och blir en del av att genomföra de utrikespolitiska målen.

Vidare i studierna från IPK behandlas effekter och framgångsfaktorer inom LP-samarbeten i relation till långsiktigheten för samarbetet. I det sammanhanget gör lärare intressanta reflektioner om behovet av att knyta samarbetet till forskning och andra delar av lärosätet för att uppnå långsiktighet i samarbetet och för att nå de långsiktiga målen för projektet. Lärarna beskriver hur forskningssamarbeten bidrar till att fler anställda

20. UHR (2015): Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme, s. 5.

21. IPK (2009): Internationella erfarenheter inom högre utbildning; IPK (2011): Att utveckla det globala lärandet med Linnaeus-Palme.

22. Se Prop. 2002/03:122.

23. UHR (2015): Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme.

24. IPK (2011): Att utveckla det globala lärandet med Linnaeus-Palme, s. 10.

blir involverade i samarbetet och att det i sin tur stärker banden mellan institutionerna.

Något som förenar de flesta intervjuade lärarna – i dessa studier – är att den kunskap som erhålls under internationella utbyten inte kan nås genom teori. Det är i det fysiska och personliga mötet som mervärden uppstår. Mervärden som bland annat innefattar förmågan att se och hantera nya perspektiv, vilket väcker nya frågor – en global kunskap uppstår. För lärare kan det också konkret handla om nya metoder, pedagogiska modeller och nya undervisningsperspektiv.

Den dominerande uppfattningen är dock att de stora akademiska vinsterna ligger på innehållsnivå. Ett sätt att lägga till innehåll är att utbyta specialistkompetens. Ny specialistkunskap leder ibland till att man i partnerskapet utvecklar nya kurser tillsammans, eller erbjuder fler kurser på engelska. Ändå brukar den största fördelen beskrivas som en perspektivförändring. Som en av de intervjuade lärarna förklarar:

The skills are perhaps not that different, compared to Swedish teachers. It's more to do with the South African perspective. Their context – which in turn shapes their research – is very different and we cannot access it if we bring in a lecturer from Sweden. When South African teachers use examples from South Africa this often proves successful. We are not doing something entirely new, but the ordinary is given a new angle. It is done differently.²⁵

De akademiska specialiteterna beror inte på lärarens ursprung. Skillnaden finns i de kontextuella utgångspunkterna. Att skifta perspektiv innebär att se världen på ett nytt sätt, och det tvingar lärare och studenter att formulera nya problem och ställa nya frågor. Ny kunskap skapas som resulterar i större förståelse för globala sammanhang och problem.

Vidgade strategier kräver utvidgad syn på relevans och utfall

Tidigare betraktades LP-programmet som ett resursbasprogram. Referens till benämningen finns i Sidas dåvarande *Resultatstrategi för kapacitetsutveckling och utbyten 2014–18* som hade fokus på svensk resursbas:

Syftet med ett resursbasprogram är att förse Sverige med personer som har de kunskaper och erfarenheter och det intresse som krävs för att verka inom internationellt utvecklingssamarbete.²⁶

Att bredda resursbasen har sedan dess varit en viktig strävan både för Sida och UHR – att nå större mångfald i rekryteringen. I förstudien *Effektutvärdering av resursbasprogrammen* (UHR 2017) anges det bland annat vara:

25. UHR (2015): Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme, s. 7.

26. UHR (2018): Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete, s. 5.

[...] en breddning till nya grupper av individer som får möjlighet att på olika sätt verka inom ramen för svenskt utvecklingssamarbete och/eller annat arbete med utvecklingsfrågor. Det kan t.ex. vara fråga om efterfrågade kunskaper inom specifika sakområden, språk och kulturkunskaper eller nätverk i ett samarbetsland.²⁷

I rapporten *Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete* (UHR 2018a) adresseras frågan om huruvida de biståndsfinansierade programmen "bidrar till en bred och väl förberedd resursbas och hur väl programmens bidrag till resursbasen stämmer överens med arbetsgivarnas behov."²⁸ Ett utvecklingsbehov som rapporten identifierade var att tydligare tala om och se deltagande i programmen som en potentiell nytta för studenters yrkeskarriär och framtida arbetsgivare. I enkätsvaren som ligger till grund för rapporten anger de som forskar att de haft störst nytta av sitt deltagande i LP-programmet som studenter. Så även om det finns utvecklingspotential i att knyta studenter till arbetsgivare utanför lärosäten finns en tydlig koppling mellan deltagande i programmet och en karriär inom högre utbildning och forskning.

UHR avser nu att utreda vilka utfall som kommer ut av LP-projekt i dag och hur utfallen förhåller sig till en institutionell/organisatorisk nivå i relation till de utrikespolitiska målen för programmen. Tidigare och här refererade studier ger en inblick i beståndsdelarna för samarbeten inom programmet, men inte hela bilden. Den här utredningen befinner sig också i en delvis annan svensk kontext. När utredningens inriktning mejslades fram (2018) fanns en ny strategi på plats för de biståndsfinansierade programmen (KAPAME). Det återstår att se vilken bild som framträder i dag vad gäller utfall av LP-samarbeten och deras relation till målområdena inom KAPAME.

27. UHR (2017): Förstudie: Effekttutvärdering av resursbasprogrammen, s. 11; se även UHR (2013): Översyn av utbildningsprogram inom Sidas uppdrag för resursbasutveckling.

28. UHR (2018): Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete, s. 5.

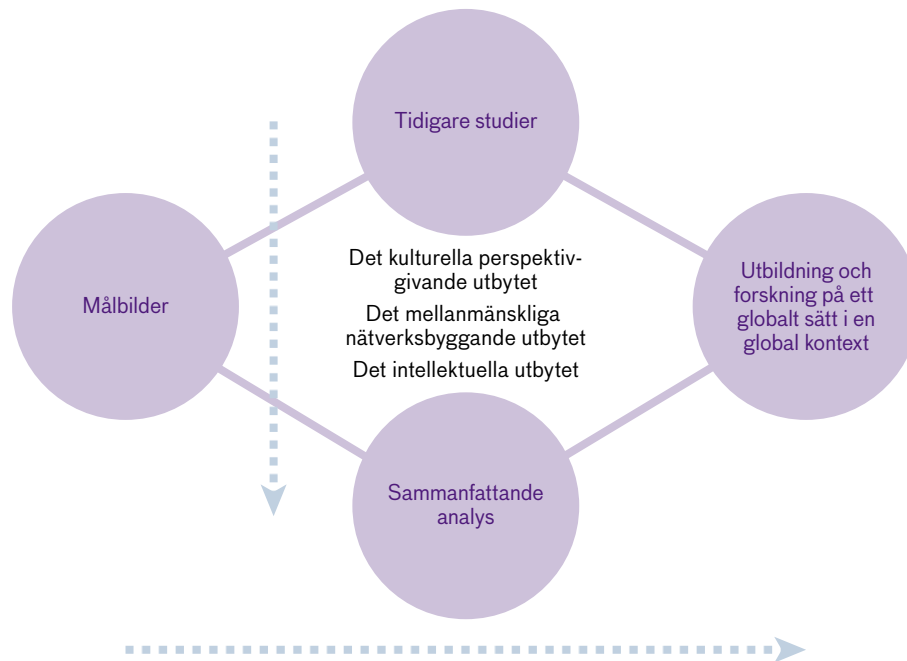
Empirisk och tematisk analys

Detta kapitel bygger på analys av empiri hämtad från slutrapporter och intervjuer huvudsakligen med undervisande och forskande personer på svenska och utländska lärosäten. Framställningen är tematiskt ordnad och placerad i ett flöde. Flödets tematik är gemensam och baseras på materialet från båda metoderna. Det finns inslag av utsagor som sticker ut från det gemensamma. Det framgår i texten, om utsagan specifikt är hämtad från slutrapporter eller intervjuer.²⁹ På motsvarande vis är det med utsagor från intervjupersoner i Sverige respektive samarbetsländerna.

Tematiken är framtagen i flera steg. Inledningsvis bedrevs analysen i parallella spår, analys av slutrapporter respektive intervjuer. Utifrån en grundläggande och bred empirisk analys av beskrivningarna av LP-verksamheten i slutrapporterna har en tematik utvecklats. Det har skett genom att teman har fogats samman i kluster, för att steg för steg bilda mer övergripande teman. Samtidigt har det empiriska materialets omfattning reducerats. Motsvarande analysprocess har intervjumaterialet genomgått. Slutligen har de två parallella analysprocesserna förenats. På så sätt har den tematik som presenterats i detta kapitel tagits fram, där både det gemensamma och särskiljande kan framträda.

29. I framställningen anonymiseras person, lärosäte och även land så långt det är möjligt. Det viktiga är vad tematiken förmedlar, inte vem eller hur många som representerar den. Undantag förekommer i rapporten, men endast av i sammanhanget harmlösa iakttagelser eller när det framställningsmässigt är svårt att fullt ut anonymisera. Anonymiseringen i direkta citat har gjorts genom utbytta ord – namn på ämnen, kurser och utbildningar eller lärosäten, städer och länder – markerade med hakparenteser.

Figur 2: Det sammanhang och flöde där det uppstår utfall

Kapitlet är strukturerat utifrån flödet med tre övergripande teman – eller tre typer av utfall, som växer fram i analysen – omgärdat av en startpunkt i målbilder och en slutpunkt i form av ett globalt synsätt på utbildning och forskning. Därefter följer en sammanfattande analys av vad inventeringen av utfall lett fram till – i termer av resultat, effekter och bestående förändring. Den sammanfattande analysen knyter an till tidigare studier och avslutas i nästa kapitel med slutsatser och avslutande reflektioner. Figur 2 kan läsas både horisontellt och vertikalt för att förstå den tematiska analysen av empirin och för att förstå hur tidigare kunskap hänger samman med analys och slutsatser.

Målbilder för samarbete

Målbilderna i LP-projekten står inte i fokus i utredningen. Ändå är det en viktig utgångs- eller referenspunkt till utredningens primära blickfång på utfall. Därför tas ett koncist avstamp i den empiriska och tematiska analysen av utfall i målbilderna som framträder i materialet.

Olika typer av målformuleringar – elementär eller sammansatt

Målbilderna och framför allt beskrivningarna av målbilderna i slutrapporterna varierar. En målbild kan vara koncist beskriven, och enkel i sin utformning, även om praktiken den är tänkt att avspegla oftast är mer sammansatt:

Det övergripande målet var att öka student- och lärarmobilitet vid de båda institutionerna och att få ett tydligare globalt perspektiv i utbildningarna.

En mer sammansatt beskrivning av målbilden kan referera till en snarlik eftersträvad verksamhet, med mer detaljer och fler ord:

Vårt långsiktiga mål med projektet är att efter 8 år ha arbetat upp ett hållbart och självgående samarbete för internationalisering där lärare och studenter bedriver ett akademiskt utbyte inom området digital kompetens i skolan. För internationalisering ser vi stora möjligheter då bägge parter har ett stort behov av att få in globala frågor i sin verksamhet, på olika men kompletterande sätt. [] Varje år vi samarbetar så blir vi bättre vänner och lär oss mer om varandra och varandras verksamheter. [] När vi nu för andra året hade studentutbyten i projektet så har vi fått ett stort ökat intresse för globala frågor. Dels hos studenterna som deltagit i utbytet, dels har intresset på förskolläraryrket ökat bland andra studenter. Vi har också fått intresse bland andra lärare vilket också medfört att det är andra lärare (både på Linnaeus- och Palme-sidan) som har aviserat att de vill delta i kommande projektår.

Citaten illustrerar bredden i hur målbilder beskrivs i slutrapporterna. Det ena är inte bättre än det andra. I båda beskrivs processen mot målet.

Innehållet och tidshorisonten i målbilderna

Innehållsligt är målbilden snarlik i många LP-projekt. Inte i dess konkreta utformning av vad som ska ske, men sett till principiellt innehåll. Följande citat anger några vanligt förekommande målbilder:

Det långsiktiga målet för projektet är att öka kvaliteten i våra [] utbildningar genom ett utbyte av lärare och studenter. Kortsiktiga mål var att få till ett utbyte av kunskaper, att utveckla pedagogiska metoder såsom blended learning och simuleringar, att bidra till att utveckla kunskaper i forskningsmetoder i omvårdnad hos partneruniversitetet, samt att öka kvaliteten i utbildning hos båda universitet i en global och multikulturell kontext.

Ett annat lärosäte riktar målbilden även mot det omgivande samhället, också i förlängningen av utlandsvistelsen och studietiden:

Den samlade internationella verksamheten vid [lärosätet] ska stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning samt verka för en hållbar utveckling. Att studenterna efter utbildningen ska kunna verka på en internationell [] scen är ett mål i utbildningen. Ett annat mål är att kunna erbjuda en internationell kreativ kunskapsmiljö [].

Tillsammans sammanfattar citaten innehållet i många målbilder. Det finns kortsiktiga och långsiktiga mål. Några berör individen som lärare eller student. Några utbildningen som sådan, både dess innehåll och pedagogik. Båda citaten tar avstamp i undervisning och forskning vid lärosätet och landar i vad som kommer i fortsättningen av studierna, i ett mycket större och mer långsiktigt sammanhang.

Institutionernas målbilder är som tidigare nämnts utgångspunkten för vilka utfall som skapas inom LP-samarbeten. Från målbilder framkommer tre teman för utbyte som ger innehåll till aktiviteter som student- och lärarutbyten.

Tre teman för utbyten

De tre typer av utbyten som presenteras här är aspekter av varandra, likt sidorna i en triangel. De hänger ihop och är likvärdiga. I materialet framstår de som ömsesidigt stärkande. Dessutom är det givetvis möjligt och kanske rimligt att i enskilda LP-projekt prioritera aspekterna olika, att lägga fokus på exempelvis det kulturella perspektivgivande utbytet. Möjligen finns det även en kumulativ effekt, att det ena följer i sekvens på det andra. De andra temana tenderar att följa efter i en progression, allt eftersom samarbetet fortskrider och partnerskapet mellan institutionerna fördjupas.

Internationalization was a major pillar in the strengthening of the exchange. This did not mean only going outside one's national boundaries; indeed, it entailed a strategic manner in which participating teachers and students could learn from the experience, socio-cultural exposure, academic, and professional growth, and a boost in confidence regarding how they could visualize global issues and see themselves as one with it and not as isolated clusters and mindsets.

Steg för steg sker i framställningen av de tre utfallstyperna en konkretisering av en kärna som finns i LP-utbyten. Det förenar de tre typerna av utbyte.

Det kulturella perspektivgivande utbytet

Det kulturella utbytet är det kanske mest grundläggande. Det är startpunkten. Här möter man en (potentiellt) annorlunda kultur, att se på och lösa utmaningar. Det ger nya perspektiv på principiella frågor, men också det praktiskt invanda. Mer specifikt handlar det om att hitta former för att lyfta fram, sprida och dra lärdomar av de kunskaper, erfarenheter och insikter som uppnås genom samarbetet. Till detta fogas i tematiken ett lärandeperspektiv, som har lika uppenbara intellektuella aspekter. I det sammanhang intervjupersonerna berättar om lärandet finns både intellektuellt och kulturellt lärande med. Ändå är det perspektivgivandet som betonas kopplat till lärande. Dessutom fullbordas tematiken om kulturellt utbyte genom att lärandeperspektivet bifogas, i termer av institutionalisering av båda intellektuella kunskaper och kulturella insikter.

Perspektivmedvetenhet, ett värde i sig

Ett lärosäte beskriver något det kallar perspektivmedvetenhet, andra beskriver något liknande. Begreppet – vars språkliga uttryck alltså varierar – signalerar mervärdet av att möta människor som lever i andra sammanhang, under olika betingelser och i skilda kulturer. Perspektivmedvetenhet ligger i sin tur grund för kritiska förhållningssätt och reflektioner samt för kom-

munikation och gemensam (intersubjektiv) kunskapsbildning. Här följer två exempel på vad perspektivmedvetenhet kan vara, ur ett svenskt perspektiv:

- Kunskap om "utbrändhet hos sjuksköterskor i [samarbetslandet]" kan ge information och insikter om synen på sjuksköterskeprofessionen och ansvarsfördelningen gentemot läkarprofessionen i Sverige.
- Kunskap om av vad och under vilka betingelser barn dör i några specifika länder i Afrika kan ge inspel och insikter i etiska diskussioner "om till vilket pris ett barn kan räddas i Sverige". Och då anges den ekonomiska kostnaden vara endast en mindre del av prisbilden.

Inspel och insikter som de här rymmer flera dimensioner:

Den annorlunda miljön är också mycket lärorik att ta till sig, exempelvis lägre nivå av stress trots otroligt mycket att göra, vilket var både intressant men också frustrerande då organisationsstrukturer också saknades som skulle kunna snabba på vårdprocesserna. Citat av utresande student: "På alla clinics är patientflödet enormt och läkaren träffar cirka 30 patienter på 2 timmar."

Perspektivmedvetenhet kan vara en byggsten i professionsutvecklingen och del i förberedelsen inför olika yrken (nationella såväl som internationella). Ett lärosäte namnger ett specifikt fenomen, inom ramen för perspektivmedvetenhet: Professional identity in a global perspective.

Akademisk nytta respektive samhällsnytta – om att skapa och förvalta arv

Ibland anges mervärden som är relevanta både för akademisk nytta och allmänmänsklig nytta eller samhällsnytta. Exempelvis nämns "exponering för det mångkulturella samhället" i ett konkret sammanhang (primärt med referens till det aktuella samarbetslandet). Det ger ett mervärde inom professionen, men också i övrigt samhällsliv. Oftast betonas den akademiska nyttan eller nyttan inom professionen, men nyttan beskrivs också för individen eller den involverade gruppen i bredare sammanhang.

The quality of the education at the participating departments has also been enriched and developed in a more global and international direction by the presence of staff and students with different knowledge and cultural backgrounds. This, for instance, concerning discussions of different theories, methods and field techniques used in [both countries] archaeology, as well as discussions concerning the socio-political role of the past and its formation as cultural heritage. These discussions have also led to more general discussions concerning the socio-political function of archaeology as a subject, its place in the society, and its eventual ability to contribute to, and enrich, the discussions concerning democracy and human rights, environment and climate change, and equality and the role of women in development.

Intervjuerna visar också att LP-samarbeten har fokus på värdet av att ta emot utländska studenter. Det beskrivs i termer av kvalitet och utveckling

för deltagande institutioner. Citatet ovan är ett exempel på det. En utmaning för många LP-projekt och lärosäten är att få spridningseffekter och kunna förvalta det individbaserade mervärdet. Ett lärosäte beskriver:

Till viss del försvinner en del av detta mervärde (studenterna lämnar för ett yrkesliv utanför universitet men det som de bär med sig i erfarenheter är väsentligt och viktigt) när projektet avslutats (mer än 8 år) vilket kanske måste vara så men det är tråkigt för undertecknad och oundvikligt.

Citatet visar att det finns ett potentiellt mervärde i arv till andra delar av samhället oavsett var personerna hamnar. Även om delar av mervärdet beskrivs – ur lärosätets perspektiv – som att det försvinner ut till omgivande samhälle stannar en hel del trots allt på lärosätet. Kanske ska citatet också tolkas som att ambitionerna är högre, att bygga och förvalta arvet ännu bättre.

Frågan är om mer kan göras för att uppmuntra och stödja individerna och lärosätena att bygga och förvalta arvet bättre. Det finns exempel på hur reseberättelser (dagböcker) från lärare och studenter används i informationssyfte och i marknadsföring, men även i diskussioner på strategisk ledningsnivå i klinisk sjukvårdsverksamhet.

Sett till mervärdet av lärarnas kunskaps- och kompetensutveckling är det frågan om en långsiktig investering. Den kan ge avkastning på flera sätt och i flera steg inom lärosätets institutionalisering av lärdomarna och förvaltningen av arvet. En form det kan ta är kollegialt lärande.

Eftersom detta projekt har pågått några år så har ett genuint och starkt samarbete formerats. Kontinuitet har bibehållits, tack vare goda relationer, trots att nyckelpersoner har gått i pension. Erfarenheter, kontakter och relationer har vidareförts till tillträdande ansvariga på ett mycket välfungerande sätt. Detta har också gynnats av att den internationella Linnaeus-koordinatören besökt [partnerlandet] under denna projektperiod då kontakterna och samarbetet fördjupades ytterligare.

Det mellanmännsliga utbytet – nätverk inom och utanför lärosäten

Det mellanmännsliga utbytet är en precisering av det kulturella utbytets mekanismer. Det är både start- och slutpunkt. Mer specifikt är det viktigt att påpeka att trots betydelsen av samarbete mellan institutioner är det relationer och partnerskap mellan individer allt bygger på. Utan individens strävan efter och engagemang för utveckling tillsammans med andra blir det inte några bilaterala eller multilaterala samarbeten – i grunden handlar partnerskap om mellanmännsliga relationer. Det är där dynamiken uppstår och i förlängningen framgång nås.

Personliga kontakter och nätverk

Flera intervjupersoner beskriver hur ett möte mellan forskare på en internationell konferens ledde fram till samarbetet. Andra beskriver hur de fått

en förfrågan om samarbete genom personliga kontakter och nätverk av forskare inom sitt ämne. Många samarbeten har på detta sätt en längre historia än den tid som parterna har samarbetat inom LP-programmet. Dessa samarbeten har finansierats av andra fonder och program. De beskriver att det är individer som utgör kontaktpunkten för att samarbetet ska initieras. Det är mellan individer som relationer uppstår och samarbeten skapas, oavsett det ursprungliga initiativet var formellt eller informellt paketerat. En intervjuperson beskriver det så här:

[...] we had a former master's student who then was undertaking his PhD there [...]. So he became like the interlocutor.

Vidare beskriver många att samarbete bygger på deras personliga engagemang. De beskriver hur samarbete sker inom institutionen, mellan undervisande och forskande personal. Några berättar att de strävar efter att involvera flera ur personalen i samarbetet för att bredda nätverket och för att få till en integrering av nya kulturella perspektiv i kurser och utbildningsmoment. Någon beskriver att fakulteten och lärosätets centrala funktioner inte har varit delaktiga i LP-samarbetet. Flera säger att det är svårt att få till stånd förändring på fakultets- och lärosätetsnivå, inte bara kring övergripande strategier (som ofta kräver omfattande processer) utan även övergripande beslut om exempelvis stödstrukturer och mandat för utvecklingsprocesser på andra nivåer. Därför sker (och ibland fastnar) samarbetet på individuell och institutionell nivå. Men flera påpekar att den formen av samarbete också är viktigt för internationaliseringsarbetet på lärosätet.

Flera av intervjupersonerna beskriver därutöver hur institutionerna har valt att arrangera utbyten på masternivå där undervisningen sker på engelska och där studenter från LP-samarbetet får ett mervärde av att möta andra internationella studenter. I förlängningen öppnar det för studenter att använda sig av den undervisande och forskande personalens globala nätverk, exempelvis för att komma vidare till doktorandprogram vid andra lärosäten. Det gör också att studenterna kan ta del av de internationella nätverk av praktikplatser som finns mellan forskare och mellan forskare och multinationella företag.

Utredningen ger också inblick i intervjupersonernas ambitioner för studenterna och vad de faktiskt ser ske i deras fortsatta karriär och yrkesval. En lärare beskriver det så här:

Focusing particularly on our goals concerning our students (educating students who want to work in development- and conflict-challenged environments), we are proud to announce, again, that both Linnaeus students participating in the exchange have afterwards returned to [the Palme country] for further research or internships, as they fell in love with the country and its exciting history (well, one of them; the other one has an MFS to go back this year). By now they, and we, have a support network in the country that will help to maintain contacts and collaboration in the future. It is also gratifying to see that students have begun to appreciate the usefulness of contact networks and have built

up their own which they use to further their studies and professional future [...].

Ett lärosäte summerar sina erfarenheter av karriärmöjligheterna för LP-studenterna så här:

Det är som vanligt en del av deltagarna som erbjuds arbete i landet där de har varit, efter att avslutat sin period där. Vi vet även att det i grupper från tidigare år finns flera som fått anställningar där deras internationella erfarenhet från utbildningen var avgörande. Sannolikheten att lyckas i dessa positioner är så klart högre genom den kunskap som de skaffat sig under utbytet.

Bilden av det interna och externa nätverksarbetet på lärosätena är sammansatt. När det gäller det interna arbetet beskrivs genomgående utmaningen med att sprida och att ta erfarenheter, lärdomar och insikter till nästa nivå. Det är, som berörts tidigare, svårt att överföra individens nytta och mervärde till olika kollektiv, eller som i detta sammanhang från kollegiet inom ämnet eller institutionen till fakulteten eller lärosätets centrala funktioner.

Det intellektuella utbytet – nytta och värde

Det intellektuella utbytet handlar om kunskapsmässigt innehåll, men inte bara i form av utbyte av kunskap och kompetens studenter, lärare och forskare emellan, utan även av värdemässiga eller värdeskapande delar. På så vis rymmer det intellektuella utbytet både konkret nytta och abstrakt värde. Mer specifikt handlar det om den grundläggande nytta och värde som utbytet bidrar med till individernas och institutionernas utbildning och forskning. Om det kulturella utbytet även består av mellanmännsliga och intellektuella dimensioner uppstår rimligen större nytta och mervärde för individerna. Kan sedan det individuella utbytet för studenten eller läraren spridas och skapa nytta och värde på respektive lärosäte och vidare i samhället finns än mer fog för att tala om mervärde, det vill säga något som går utöver det som kan förväntas av ett enskilt utbyte.

Studenterna studerade inte bara kurserna som var planerade, utan deltog också i ett brett utbud av aktiviteter utanför skolorna, inklusive studiebesök, undervisningspraxis och konserter. De fick också fler undervisnings- och inlärningsupplevelser inom mer privata sociala sammanhang. Detta har gett dem en god inblick i olika delar av samhället. Lärarna avslutade på liknande sätt undervisningsverksamheten som förväntat, men deltog också i många andra aktiviteter, möten och sociala sammanhang.

I utredningens material beskriver LP-projekten i slutrapporterna nyttan och värdet med utbytet när de ombeds svara på vilket akademiskt mervärde som uppstår vid lärosätet genom utbytet. Angivna svar problematiserar begreppet mervärde, både genom att skilja mellan nytta och värde och genom att mervärde är en bonus utöver det grundvärde som LP-utbytet ger. Sva-

ren kopplas också till nytta som uppstår utanför lärosätet, i det omgivande samhället och i förlängningen av primärt studenternas vistelse vid lärosätet. Bilden som framträder i analysen av slutrapporterna bekräftas och fördjupas i analysen av intervjuerna. Inte minst i relation till målbilderna där det kollektiva mervärdet som uppstår av det intellektuella utbyte är centralt.

Kunskapsutbyte med gelikar

För studenterna och lärarna handlar det intellektuella utbytet om att "möta gelikar", som verkar på motsvarande intellektuella nivå i ett annat sammanhang.

De lärare som deltagit har på ett mycket aktivt sätt deltagit i den akademiska miljön vid det besökta lärosätet. I dagens akademiska system är våra lärare ofta mycket upptagna med undervisning, forskning, utvärderingsuppdrag och administration. Situationen är en helt annan då en lärare deltar i Linneaus-Palme utbytet. Förutom de schemalagda föreläsningarna så har de i stort sett inget uppbokat, och de har därför kommit att bli en stor resurs för studenter på alla nivåer. Otaliga är de studenter som fått hjälp med räkneuppgifter, kommentarer på uppsatser och artiklar och fått svar på allmänna frågor inom [ämnet].

Betydelsen av det (vardagliga) kontinuerliga samtalet studenter sinsemellan och med lärare, även om det sker under en kort period, betonas i materialet. Ett mer kamratligt tonläge mellan lärare och studenter nämns som ett mervärde:

Vi hoppas och tror också att det mer kamratliga förhållandet mellan lärare och studenter, som många Palmestudenter kommenterar med förtjusning efter sina månader [i vår stad], kan vara av bestående värde för [...] utbildningen i [Palmelandet].

Ämnesmässiga frågor som dryftas i lärosalen, men också i korridoren eller i andra vardagliga situationer när människor möts och pratar om angelägna frågor.

Individuell nytta och värde

Palmestudenternas huvudsakliga nytta beskrivs – i slutrapporterna – i termer av grundläggande kunskaper, om exempelvis vårdformer eller vårdmetoder som inte finns hemma. På motsvarande vis får Linnaeusstudenterna kunskaper om andra former och metoder (exempelvis om alternativmedicin) såväl som annorlunda sjukdomar. Palmestudenternas möte med en vård med en annan materiell standard beskrivs ofta som betydelsefull. Vidare beskrivs mötet med västvärldens samhälle som en ofta omvälvande erfarenhet, både på ett personligt och professionellt plan. Här följer en lista med exempel på intellektuell nytta för utbytesstudenterna:

- Bättre (breddade och fördjupade) akademiska och professionella kunskaper.
- Specifika kunskaper om andra länder, som inte kan nås på annat sätt än att befinna sig där (intellektuellt, kulturellt, karriärmässigt).

- Kännedom om olika kulturer.
- Språkliga färdigheter (förmågan att tala såväl som modet att göra det).
- Utveckling av en internationell (kosmopolitisk eller global) identitet.
- Bättre karriärmöjligheter.

För Palmelärosätet lyfts, förutom ovanstående, ett marknadsföringsvärde fram. I den ökande konkurrensen om studenter (och lärare/forskare) kan internationalisering förbättra lärosätets attraktionsvärde i allmänhet och de berörda utbildningsprogrammen i synnerhet. Ur ett biståndsperspektiv och med institutionellt kapacitetsbyggande i åtanke framkommer ytterligare mervärde:

Since there is a huge difference in health care systems, technology and services in both countries, this foreign exposure is very much important to our students and staff to see these new advances of health care systems practicing in a developed country as Sweden. Truly there is only a very few chances or none at all that we have to have that experience for personal interest due to the high cost it takes and difficulty in obtaining VISA to visit this part of the world.

Mycket av denna kunskap kan visserligen nås eller förmedlas genom läroböcker och föreläsningar på hemmaplan. Men genom att läsa annan litteratur och lyssna på andra föreläsare tillsammans med andra studenter i ett annat land skapas ytterligare nytta och värde. På liknande sätt fungerar det för lärarna.

Before this partnership was established, teachers were motivated for and interested in global issues, but they did not possess the necessary tools, instruments and experiencers. Now, as some have experienced this exchange, the discussions take more concrete form, and ideas on how to introduce global issues and problems come far more naturally. This is particularly so with regard to course literature and methods, where there is now an active effort to go beyond ethnocentric and eurocentric frameworks.

I detta finns en utmaning som börjar i individen, med potential att påverka det närmaste kollegiet och verksamheten i stort.

Creativity is needed when conducting teaching in another culture and environment. This develops the individual teacher and could be used in his/her everyday practice. On an individual level, the teacher could use their knowledge and earlier experiences gained with referral to what they have been exposed to during the exchange within their lectures. Today, there are also specific formulated overall plans and objectives for the international work within [our division] that has been grounded in all of our LP collaboration experiences.

Särskilt nyttan på individnivå anses stor, både för lärare och studenter. Nyttan inom LP-projektet förefaller vara lika stor som den individuella, även om

det sällan berörs i utsagorna. Även nyttan för utbildningen och forskningen framträder tydligt. Nyttan på andra nivåer inom lärosätet förefaller svårare att uppnå eller så är den svårare att identifiera. Intervjupersonerna säger också att de inte aktivt mäter det i relation till LP-samarbeten. När det gäller strategiska nivåer eller de stödstrukturer som finns i ledningen såväl som de tekniska och administrativa funktionerna omnämns de – när det väl sker – oftast i positiv bemärkelse, men inte särskilt konkret. Nyttan på en abstraherad nivå – för hela lärosätet – framträder i slutrapporterna vara större för Palmelärosätet än för Linnaeuslärosätet. Samtidigt finns exempel på LP-projekt som direkt och konkret anger mönsterbrytande nytta för båda parter. Notera att det är Linnaeuslärosätet som oftast är huvudförfattare till LP-projektets slutrapport. Det kan präglade värderingen av vad som är nytta och hur stor nyttan varit. Skillnaden i nyttan kan dock inte alls bekräftas av intervjuerna. Där är nyttan för det egna lärosätet tydligt förbunden med internationalisering och nyttan är ömsesidig. Det är också i linje med institutionernas målbilder för LP-samarbete.

Värdet av samarbete mellan institutioner

Det värde som genereras av samarbetet mellan institutioner signalerar ofta att det har sitt ursprung i olika former av ömsesidigt utbyte och lärande. Ett lärosäte berättar:

Overall, the project was successfully carried out. The project has led the two institutions to make substantial progress in their endeavor to develop global perspectives in their courses, thereby promoting the internationalization strategy of the departments and to prepare students for global employability, in a world where sustainable development is critical. A key aim of the LP is to enable staff and students to build a tolerant and inclusive learning community based on acceptance, respect, understanding and appreciation of different cultures, with a curriculum that incorporates global perspectives, international scholarship, and cross-cultural capabilities which we believe has been achieved through the project.

I en annan utsaga framkommer hur olika förutsättningar är värdeskapande genom att de tar utgångspunkt i komparativa likheter och olikheter:

De strukturella likheterna mellan högskoleinstitutionerna i kombination med de diametralt olika förhållanden som annars råder i de flesta avseenden [mellan parterna], innebär att utbyten på student- och lärarnivå har mycket goda förutsättningar att bli både perspektiv och fruktbärande för både arbetet på institutionerna i internationaliseringsaspekten av utbildningen, liksom för allas yrkeskompetens.

Beskrivningarna av värdet av samarbeten inom LP-programmet i materialet är mycket samstämmiga och den ömsesidiga nyttan uttrycks som självklar och en förutsättning för samarbetet mot de målbilder som projekten har.

LP:s grundvärde – något att lyfta fram, slå vakt om och förädla?

I utredningen har inte LP:s värde varit i blickfånget. Det ingick inte i uppdraget, och det ingår inte slutrapporteringen från LP-projekten. I slutrapporteringen ingår en fråga om akademiskt mervärde (en av de tre som ingår i utredningen). I samband med svaret på den frågan, och i en samlad bild i analysen av materialet (både slutrapporter och intervjuer) finns ett akademiskt mervärde. Men det finns också ett bredare mervärde, som går utöver det akademiska och vistelsen vid akademien. Kanske finns även ett grundvärde, som är karaktäriserande för LP. Exakt vad det är och vad det representerar är svårt att utröna av materialet, eftersom insikten uppstått först i analysen av insamlat material. I analysen av partnerskapet mellan institutionernas mervärde, har helt enkelt även betydelsen av bredare mervärden och grundvärden framgått. För att kunna ange det akademiska mervärdet i slutrapporterna har grundvärdet kommit med som en naturlig del i och förklaring till vad som är och skapar mervärde. Långt ifrån alla respondenter gör det, men några tar avstamp i något "mer grundläggande" i svaret om mervärde – ett grundvärde.

Mycket av det intellektuella utbytet är av naturliga skäl förenat med själva utbytet, i termer av intellektuella erfarenheter, lärdomar och insikter. Troligen är det inte specifikt för LP. Den delen av grundvärdet är nog gemensam för många typer av utbyten. Därutöver verkar det alltså finnas något specifikt för LP. Eftersom inga direkta frågor om grundvärde har ställts i utredningen, är det något som framkommit i analysen av materialet. Mest genom antydningar i argumentationen kring akademiskt mervärde men också i relation till frågor om effekter och bestående förändring. Kanske är det dessa grundvärden som gör att programmet är attraktivt för lärare och forskare som har möjlighet att bedriva samarbete med kollegor i låg- och medelinkomstländer. (se vidare Avslutande reflektioner).

Från grundläggande värde till mervärde i partnerskapet – "snabbkurs" i intellektuellt/akademiskt tänkande i en globaliserad värld

Ett viktigt värde är nya och vidgade vyer om vad partnerskapet kan vara och föra med sig.

Den akademiska nyttan för berörda är att perspektiv och vyer vidgas och ökade kunskaper inom många områden ges i ett internationellt perspektiv.

Motsvarande fenomen finns i arbetet med internationalisering i allmänhet:

Målet att internationalisera ett lärosäte som ofta är en viktig del av ambitioner hos lärosätet kan inte alltid genomföras i alla plan: Det innebär så många saker och inte bara att vi har internationella studenter i våra kurser utan att vi har lärare som ibland är rekryterade internationellt men också har erfarenhet att undervisa internationellt med heterogena studentgrupper. Dessutom måste våra inhemska studenter uppmuntras att tidvis bedriva undervisning/studier vid andra internationella Universitet. Allt detta och säkert mer bidrar till ett internationellt Universitet.

Fenomenet finns också i det ömsesidiga lärandet, där mervärdet reproduceras och fördjupar ömsesidigheten:

We continue to discover that the two institutions have much to learn from one another about the uneven global distribution of the advantages and disadvantages of the globalization process.

Eller i hur partnerskapets komparativa fördelar är ömsesidigt förstärkande:

The strength is our common commitment and values when it comes to international social work where we complete each other. [The Linnaeus university] has its strength in the core subject of social work, relating civil society in a developed welfare nation. [The Palme university] has its strength in social work, community development and community health in a developing nation. We complete each other as we can contribute to different dimensions of social work and development.

I sin mest grundläggande form beskrivs mervärdet i termer av förstärkning av sådant som kan antas ingå i utbildningens baskunskaper. I det perspektivet ger partnerskapet mervärde i termer av: medvetenhet, fördjupning, utveckling eller tillämpning av exempelvis vetenskapliga perspektiv, teorier och metoder. Spridningens riktning är dubbelriktad och det finns en ömsesidighet i lärandet, där framför allt lärarna har uppgiften att sprida teorier eller metoder, som de med framgång anser sig ha prövat hemma. I samhällsvetenskapliga ämnen är ett mervärde att kunna gå från att prata om teorier till praktisk tillämpning i undervisningen.

That said, a specific exchange that lasts over several years is of particular value for us because it allows us and our partner institution a more in-depth insight into the value, benefits, and challenges of international academic cooperation over time. Instead of merely talking about that in class, we actually worked through a mini-example of international cooperation, overcoming structural and contextual problems, and finding solutions together – in itself a valuable lesson for us in the department.

Ett gemensamt mervärde för många partnerskap är att det förstärker kritiskt tänkande. En insikt om att problem ser olika ut och att lösningarna är än mer varierade; om att bedömningen om vad som är rätt eller fel är sammansatt och sällan enkel (se vidare nästa avsnitt Perspektivmedvetenhet och akademisk nytta). En lärare sammanfattar:

[] att ha en partner via Linnaeus-Palmeutbyte är som att ha en kritisk vän, eller egentligen flera genom att den andra institutionens lärare blir dina nya kollegor som kommer in med ett nytt perspektiv. Internationaliseringen höjer nivån på våra respektive [utbildningsprogram]. Det sker genom en form av pedagogisk "peer-review" av det egna [utbildningsprogrammet] av inresande lärare och studenter. Genom de inresande lärarnas och studenternas blick blir

den mottagande institutionen sedd med nya ögon och de mottagande lärarna och studenterna får en möjlighet att reflektera kring den egna pedagogiken.

Mervärdet av partnerskapets långsiktiga relationer – fortsatta studier och karriärmöjligheter

Mervärdet av långsiktiga och ömsesidiga relationer som etableras genom partnerskapet är ytterligare en aspekt att lyfta fram. Följande citat anger partnerskapets grundkomponenter.

The need for internationalization is mutual. Internationalization is an imperative component to increase the quality of our education and research. Internationalization also promotes creativity and innovation. This partnership enabled our departments not only to broaden our teachers' experience but also to access specialist knowledge, which was the case concerning virtual and augmented reality. It also allowed our participants and departments to create new international and research partnerships. A result of that can be that participants can stimulate other teachers and students to participate in future exchanges. Exchange teachers were also helpful in helping with the planning and preparation of activities.

Forskning och utbildning i globala frågor – på ett globalt sätt, i en global kontext

I detta avslutande tema ökar konkretiseringen ytterligare. Huvuddragen kan sammanfattas med följande frågeställningar: Vilken inverkan har LP-projekt på utbildningen och forskningen? Vilka spridningseffekter uppstår och vilket eventuellt arv skapas i LP-projekt? Vad är värt att förvalta för kommande generationer av studenter och lärare/forskare – dagens förvaltning som morgondagens marknadsföring?

Flera intervjupersoner beskriver att LP-programmets upplägg med student- och lärarutbyten är ett unikt och uppskattat tillfälle för forskande och undervisande personal att utbyta perspektiv på pedagogiska upplägg för studenter, samtidigt som de får med sig nya perspektiv på sin undervisning och forskning. Personalen som deltar i samarbete är intresserad av både den didaktiska pedagogiken och utvecklingen av forsknings- eller ämnesområdet. Det ger en kombination av pedagogiskt och innehållsligt samarbete baserat i både undervisning och forskning som skapar en särskild harmoni och särskilda förutsättningar. Flera beskriver hur utbytet av studenter fördjupar forskningssamarbetet, trots att studentutbytet strikt sett kanske är en utbildningsfråga. Flera berättar också att undervisande och forskande personal gör sitt utbyte samtidigt som studenterna för att förstärka mervärdet av det kulturella och perspektivgivande utbytet. Häri uppstår en dynamik, ett slags grundvärde som blir mervärde, som möjligen är unikt för LP, då den delvis beskrivs som just det av institutionerna.

LP som del i arbetet med internationalisering av högre utbildning

Flera intervjupersoner i utredningen ser LP-samarbetet som en integrerad del av lärosätets övergripande och strategiska internationaliseringsarbete, som något viktigt i sig att säkerställa.

Ett av de huvudsakliga områdena för undervisning [] samt forskning [] är naturligt kopplat till internationella kontakter och affärer. Det gör att det finns ett självklart intresse för internationalisering och allt som rör detta.

Det ena ger det andra. Arbetet med internationalisering av den högre utbildningen finns inbäddat i lärosätets uppdrag och praktiskt internationaliseringsarbete skapar behov av nya strategier.

Increased knowledge of global issues and sustainable development:
We will implement a strategy of internationalization that will reach out to every student and offer different options for reflection, field studies and practice relating to sustainable development, on all levels – undergraduate, advance and Ph.D. The exchange opportunities provided are thus, part of an overall strategy involving the whole faculty and student community.

Andra uttrycker liknande strävanden för LP-samarbetet, direkt i linje med målen med LP-programmet. Rubriker som "Outcomes in relation to the LP-Aim" förekommer i slutrapporterna.

The project is working well in the partnership between the two institutions well, in balance and with joint collaborative effort towards knowledge creation and value creation around internationalization efforts. Since the project's inception in 2014, the project has upscaled in terms of expanse, scope and positive relationship between the 2 institutes. All activities are conducted in line with the planning and a positive understanding between the partners regarding the project, its mission, and effort to keep the project in line with the vision and mission of UHR.

Ytterligare andra placerar LP-samarbetets strävan efter internationalisering i relation till andra regel- och normgivande instansers mål och visioner:

Genom att förbereda och genomföra workshops tillsammans, före och under utbytesperioderna, har vi förberett studenter och lärare för internationellt utbyte och arbete. Vi har även gemensamt deltagit i konferens om hur hållbarhetsmålen relaterade till Agenda 2030 ska uppnås inom vårt område. Vi har spelat in föreläsningar och lagt dem tillgängliga för studenter och lärare på lärplattformar.

Ytterligare ett sätt att förhålla sig till internationalisering som strävan, är att betona den intellektuella utmaning det kan eller bör innebära för dem som deltar:

Internationalization was a major pillar in the strengthening of the exchange. This did not mean only going outside one's national boundaries; indeed, it entailed a strategic manner in which participating teachers and students could learn from the experience, socio-cultural exposure, academic, and professional growth, and a boost in confidence regarding how they could visualize global issues and see themselves as one with it and not as isolated clusters and mindsets.

Vad ger LP-programmet upphov till och med vilka spridningseffekter?

LP-projekten leder till utbildningsrelaterade samarbetsprojekt, åtminstone sett till beskrivningarna i slutrapporteringen. Det hindrar inte att det i förlängningen etableras forskningssamarbeten eller doktorandprojekt. Ett lärosäte anger partnerskapet som kortsiktigt mål och metod för att nå det långsiktiga målet: forsknings- och doktorandsamarbete:

Det nu aktuella projektet har bidragit till att fortsätta bygga på detta, vilket var en kortsiktig målsättning. Långsiktiga mål är att stärka forskningssamarbetet och utbildningen av doktorander genom det Double-PhD-degree program som finns upprättat [].

Bilden i slutrapporterna är på detta sätt: att grunden i LP-verksamheten är utbildning, som i sin tur leder till forskning. I intervjuerna framträder motsatt bild. I intervjuerna står forskningen som fundament för LP-verksamheten. Budskapet är det samma på Linnaeus- och Palmeinstitutioner. Forskningen sätter även ramen för vilken typ av utfall samarbetet ger. Det är genom att forska om och berika varandras olika förutsättningar och perspektiv som utveckling sker. Förhållandet mellan forskning och utbildning kan te sig olika beroende på vilket ämne samarbetet sker inom. Men oberoende av det är det ett gemensamt mål, relaterat till uttryck i form av forskningsartiklar eller kollegialt samarbete i vardagen, som driver samarbetet.

Jämte lärosätens utbildande och forskande uppgifter finns – i enlighet med högskolelagens andra paragraf – en uppgift att samverka med det omgivande samhället, informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat från högskolan kommer till nytta. Några få sådana utfall beskrivs i slutrapporterna. Exempelvis denna lärare som beskriver samtliga tre uppgifter inom ramen för sitt samarbete:

[...] such as this fall within the scope of the three core mandates of the university namely: Teaching, Research and Extension. Lecturers had the opportunity to teach in a multicultural classroom which boosted their creativity and skills as lecturers. There were also opportunities to collaborate on research projects. Furthermore, were able to engage in extension activities through knowledge sharing with academics and

social work practitioners in organizations/agencies in the respective countries.

Föreläsningar som är öppna även för intresserad allmänhet, är ett annat exempel på lärosätenas tredje uppgift kopplat till LP-verksamhet:

Palmelärarnas allmänna föreläsningar kan särskilt nämnas. En organiserades i samband med den lokala FN-föreningen och hade fredsarbete i fokus; den andra allmänna föreläsningen handlade om [parlamentsvalet i samarbetslandet], som var aktuellt vid tiden, och uppmärksammades även av lokal media (radio med mera). Dessa föreläsningar bidrog således till att sprida kunskap om [samarbetslandet] även utanför universitetssammanhanget.

Ett annat lärosäte beskriver – betydelsen av ”gratis marknadsföring” – hur kännedom om det specifika LP-projektet sprids kollegialt på lärosätet och även till andra personalkategorier samt hur det gagnar hela LP-verksamheten:

Student- och lärarutbytet har gjort att fler lärare och studenter på respektive lärosäte känner till samarbetet mellan de olika lärosätena i mycket större omfattning. Detta beror på att fler personer blir involverade när ett utbyte även berör studenter. Exempelvis så är studievägledare, ämnesföreträdare, övriga undervisande lärare, handledare för examensarbetet, examinatorer etcetera involverade på ett sätt som de inte är under bara ett lärarutbyte. Detta ger naturligtvis ett större mervärde för partnerskapet att fler personer (lärare och administrativ personal) känner till och intresserar sig för samarbetet. Vi tror att detta kommer leda till att samarbetet intensifieras ytterligare och att fler gemensamma utbytesansökningar och forskningsansökningar lämnas in.

Genom att även administrativ personal vid lärosäten involveras i arbetet med kringtjänster kopplade till LP-verksamheten utvecklas plattformar som i sin tur öppnar för nya möjligheter. Exempelvis förekommer det att studenter återkommer ett eller flera år efter avslutat utbyte för att delta i campusutbildning kopplad till LP-verksamhet via nya plattformar. Ett lärosäte kallar det Glocal Classroom.

LP:s inverkan på utbildningen

Flera intervjupersoner anger att de har förändrat sitt sätt att undervisa som ett resultat av samarbetet. Det gäller lärare på både Linnaeus- och Palmelärosäten. Utbyten gör lärare uppmärksamma på likheter och olikheter. Inte bara på ett teoretiskt plan, utan de upplever det själva genom utbytet. Det kan handla om vilka frågor som är relevanta att ställa och hur svar kan bemötas och bedömas. Men också hur och när frågorna ställs samt hur utmaningar kan ses ur olika perspektiv och lösas på skilda sätt. Allt detta ringas in av pedagogiken, hur en lärande miljö etableras. En lärare beskriver det så här:

[...] lärarna har fått en utökad verktygslåda för sina pedagogiska kunskaper. Att undervisa i en annan miljö gör att lärare ställs inför utmaningar som man inte ens trodde fanns. Didaktiska pedagogiska frågor har beretts mycket i projektet. Det utvecklar vår lärarkår och vår institution. [...] Det är inte en självklarhet att vårt sätt att undervisa når alla på samma sätt.

Formerna för och innehållet i en lärande miljö vidgas. Några lärare berättar hur de undervisar tillsammans och andra säger att de fått förståelse för gemensamma globala utmaningar genom att undervisa i varandras klassrum. En lärare beskriver det så här:

The opportunity to teach in each other's space is also really important because that gives a real sense of the kind of key issues.

I stort sett alla intervjupersoner beskriver att svenska studenter och lärares möten med utländska lärare och studenter i klassrummen tillför nya perspektiv i utbildningen, även för dem som inte direkt deltar i ett utbyte. Det som sker i klassrummen och hur samarbetet utvecklas har också betydelse för resultaten. Att lärare undervisar tillsammans är ett tecken på samarbete och kan vara ett nog så viktigt steg för många att förmå sig ta, men det är vad som sker i klassrummet som är det intressanta och som lägger grunden för det som kommer sedan. Någon beskriver det så här:

I know that we fill in the reports with how many students, how many contact hours, those sorts of things. But even that is so ambiguous because it's much more fluid. It's much softer than that. It's much more engaged. It's about conversation. It's about being together. [...] you've taught this many hours, it's like, well, of course that's fine, but that doesn't really actually demonstrate very much. [...] Like the demonstration of it is about the engagement, the discussion that what's in the class, who are the students, how do they engage? You know, how can we meet together? How can we, you know, it's, it's more of those kinds of softer interactions that for me, is really, really important.

Några intervjupersoner berättar att de har infört nya moment på kurserna som ett resultat av LP-samarbete. Kursmomenten anpassas och justeras efter kunskapsutbyte mellan likar som har skilda perspektiv på ämnet. Andra berättar att de har förändrat sina kurser och moduler för att komplettera det övriga kursutbudet vid partnerlärosätet.

Några som kommit längre i sitt samarbete berättar om att nya avdelningar har etablerats och att nya kandidatutbildningar, internationella masterprogram och doktorandprogram har skapats. Flera beskriver också att mötet med nya perspektiv och ny kunskap ger ökat förtroende för den egna kunskapen. Det sker när studenter och lärare finner sätt att komplettera varandras erfarenheter, metoder och lösningar. Kort sagt, när alla bidrar med sin kunskap i relation till en global kontext.

Avslutningsvis kan konstateras det självklara, frågan om språkligt utbyte och förmågan att kommunicera med andra människor på andra språk. Förutom att det ger perspektiv på det egna språkets begränsningar, exempelvis vid begreppsliga definitioner, är nyttan relaterad till förmågan och modet att uttrycka sig.

Internationella forskningsmiljöer

Många intervjupersoner beskriver att de planerar gemensamma forskningsprojekt eller att LP-samarbetet redan har resulterat i gemensamma forskningsprojekt. Här spelar tid en roll för utfallet. Det verkar vara samarbeten som pågått under några år som kan uppvisa gemensamma forskningsprojekt och publikationer (i form av artiklar och läroböcker). De som är i början av sitt samarbete har det i stället som ett långsiktigt mål, utan att direkt ange vad det innebär.

Kanske är det så enkelt att de inblandade först måste lära känna varandra. De flesta berättar att LP-programmet fört dem närmare en ny kollega. De berättar om samtalet som uppstår och om vänskapen. Det beskrivs kort och gott så här:

They build a friendship and do some other research later.

Det här citatet sammanfattar de tre temana för utbyten på ett enkelt sätt. Det innehåller både det mellanmännsliga, intellektuella och det kulturella utbytet. Forskningen representerar då själva uttrycket för det kulturella, där perspektiven möts och ger ny kunskap i en global kontext. I nästa steg kan samarbetet formaliseras. Någon berättar om samarbetsavtal mellan parterna och någon om att man har inrättat gästprofessurer.³⁰

I förlängningen av gästprofessurer och andra samarbetsformer beskriver lärare och forskare i intervjuerna att LP-programmet har möjliggjort för forskare att verka på internationell nivå. Genom gemensamma forskningsprojekt blir lärosätet ännu mer attraktivt för andra internationella samarbeten. Det finns multiplikatoreffekter, som stärker verksamheten både internationellt och nationellt. På lång sikt kan det exempelvis leda till att institutionen får ökade statliga medel och andra forskningsmedel. Flera Palmepartner berättar att samarbetet inom programmet kan stärka deras internationella rankning. Liknande uttryck om att strategiskt positionera institutionen och lärosätet i en internationell kontext har inte de svenska institutionerna berättat om (se vidare Avslutande reflektioner).

Karriär på en global arbetsmarknad

Många intervjupersoner berättar att samarbetet gett deltagarna tillgång till nätverk som hjälper dem vidare i karriären. Det möjliggörs genom att öppna

30. Gästprofessurer skapar möjligheter för forskare att fortsätta samarbeta kontinuerligt även efter att samarbetet inom LP-programmet är slut. En gästprofessor är en professorskompetent person som under viss tid anställs som professor vid ett annat lärosäte. I Sverige regleras tillsättandet av Högskoleförordningen och Högskolelagen. Gästprofessurer kan vara en del i ett partnerskap och tillgängliggöra forskare för den gemensamma forskningen.

dörrar och skapa kontakter, men det ger även individen egenmakt att förmå sig att ta nästa steg. En intervjuperson konstaterar kort:

Det är en "globaliseringshjälp". Det är det första steget till att våga ta en studieplats och ett jobb i ett annat land.

En annan intervjuperson beskriver det mer utförligt:

[...] the ability to connect and build an international partnership that goes at both the institutional level and building agreements and MOU [memorandum of understanding – viljeförklaring mellan två eller fler parter] between those institutions, which are now in place. But it's also about the ways in which, whether you are staff or students, you gain the ability to, I think, gain experience in those different contexts, build comfort. In that and start building those personal networks that are absolutely critical to, you know, moving your career forward.

Andra berättar om hur samarbetet har öppnat dörrar till arbetslivet genom nya nätverk för studenter. De berättar hur den undervisande och forskande personalens kontaktnät och referenser kommer studenterna till del genom att de får tillgång till doktorandplatser på företag i andra länder eller vid andra utländska lärosäten och forskningsmiljöer.

Någon berättar om hur studenter som träffats i samband med ett utbyte behåller eller senare återknyter kontakten. De besöker varandra och genomför aktiviteter tillsammans. Några har till exempel rest på turné tillsammans med musik som de skapat ihop. Andra berättar om hur kontakter mellan lärare och forskare vid ett lärosäte och handelskammaren i regionen har lett till gemensamma praktikprogram i samarbete med multinationella bolag och intresseföreningar. Det kan vara en enkel startpunkt, på något stort. En intervjuperson beskriver det som en

[...] huge impact on the lives of individuals, early career researchers and on institutional exchange and on building a collaboration.

Några berättar att personal som deltagit i LP-programmet har klättrat på karriärstegen inom lärosätet – även om brister i det avseendet framkommer i andra sammanhang.

Resultat utanför lärosäten

Resultat utanför lärosätet uppkommer vanligtvis ett par år in i samarbetet. Flera beskriver att det tar viss tid att etablera kontakter, med exempelvis multinationella företag och stiftelser som är verksamma inom deras ämne. I flera fall har det lett till nya praktikplatser. Flertalet intervjupersoner berättar om hur samarbete har skett med grundskolor, sjukhus, kommuner, föreningar, studior och laboratorier. Konkret har det till exempel lett till att en yrkesförening har inrättat ett vistelsestipendium och att en ny mottagning för ryggmärgsskadade har etablerats efter en förlaga som finns i Sverige.

Någon beskriver att utbytet inom lärarutbildningen också inneburit att erfarenheter och lärande förs vidare av examinerade lärare som under-

visar studenter inom grundskolan. Genom utbytet stärker de sin förmåga att använda och möta andra kulturella uttryck i sin undervisning. Det är förmågor som är viktiga i en allt mer global undervisningsmiljö. En lärare berättar:

[...] our graduates will become teachers and these students who took part and who will take part, who are taking part in this program. They'll obviously become a very farsighted teacher.

Citatet får avsluta den empiriska redogörelsen och tematiska analysen i utredningen. Citatet berör lärarutbildningen, men det gäller för samtliga ämnesområden. Det sker av två skäl. För det första, för att det signalerar en *ambition för studenterna* som de intervjuade lärarna och forskarna ger uttryck för. Deltagandet i LP är bara början på en mycket längre och omfattande resa, utan egentligt slutmål. LP är startpunkten på den resan. Men det är en resa som baseras och inleds i särskilda – om för LP typiska – erfarenheter och insikter. För det andra, för att citatet signalerar en *förhoppning om fortsatt utveckling för studenterna* som intervjupersonerna ger uttryck för.

Sammanfattande analys – vilken typ av utfall har inventeringen visat?

Utredningen har så här långt analyserat svar som kontakt- och intervjupersonerna gett i slutrapporter och under intervjuer avseende utfallet av deras projektverksamhet. Avsikten har varit att hitta olika typer av utfall, oavsett var, hur eller när de uppkommit. Beskrivningar i intervjuerna om vad LP-samarbetet ger upphov till har bekräftat, stärkt och framför allt tydliggjort och fördjupat de svar som framkommer i slutrapporterna. Men det finns också viktiga skillnader – sett både till form och innehåll – men det kommer senare i denna sammanfattande analys (se även *Slutsatser och avslutande reflektioner*).

Beskrivningar från slutrapporterna av målbilden såväl som utfall som skett inom samarbetet har kompletterats med intervjupersonernas redogörelser av mål, utfall och bedömning av framsteg. Även om projektmålen inte står i fokus för utredningen, är det av skäl som diskuterats tidigare svårt att utelämna dem i analys av utfall (se åter Metod, urval och datainsamling). Det har gett utredningen en mer sammanhängande förståelse, som även inkluderar beskrivningar av utfall från båda svenska lärosäten och lärosäten i låg- och medelinkomstländer.

Härnäst följer några sammanfattande och viktiga drag ur dessa beskrivningar samt några mer konkluderande tankar om utfall i termer av resultat, effekter och bestående förändringar.

Utveckling av samarbeten över tid

LP-samarbeten skapas i en stegvis process där personliga relationer, innehållet i utbytet och ämnets karaktär utgör grundläggande byggstenar. Mixen dem emellan påverkar hur väl utbytet fungerar. En sak kan konstateras. Ju

längre ett partnerskap har funnits, desto större möjligheter har det att skapa bestående förändringar, både på individuell och institutionell nivå.

Det är gemensamma intressen för akademiskt samarbete inom utbildning och forskning som för individerna samman. Sedan är det upp till de involverade att utforma samarbetet. Några fortsätter att fördjupa samarbetet under alla de åtta omgångar för projekt som LP-programmet erbjuder finansiering för, medan andra avslutar samarbetet efter ett fåtal år.

Den här utredningen har inte tittat närmare på skälen till att partnerskap behöver eller tar olika lång tid i anspråk för att nå sina långsiktiga mål, alternativt avslutar samarbetet i förtid. Här finns något för framtida utredningar att undersöka, både ur partnerskapets perspektiv och med fokus på UHR:s roll för att stötta partnerskap i deras strävan att både ha och nå långsiktiga mål och utfall med LP-samarbetet.

Ömsesidiga partnerskap gör skillnad på institutionell nivå

Ömsesidiga partnerskap gör skillnad på både individuell och institutionell nivå. I den här utredningen ligger fokus på den institutionella nivån. Ändå kan det konstateras att aktörer i partnerskap är beroende av varandra och förändring på individuell nivå kan vara och i många fall är ett medel att nå institutionell förändring. Och ofta främjar vissa institutionella förutsättningar individuellt lärande mer än andra. Samtidigt är det människorna som genererar utfallen, inte vice versa.

Utbyten mellan individer kan förväntas leda till relationsbyggande, ny kunskap och nya perspektiv som kommer individen, organisationen (institutionen, fakulteten eller lärosätet) och samhället till del. En enda aktivitet – utbytet i sig – skapar en mångfald av utfall. För att nämna några:

- *Resultat* – i form av kunskapsdelning om teorier, metoder och perspektiv.
- *Effekter* – i form av nya kurser och pedagogiska moment, nätverk och överenskommelser.
- *Bestående förändring* – i form av gemensam utbildning och forskning samt fler individer som kan verka i globala sammanhang.

Utfall uppstår i många sammanhang. Det finns två sammanhang – värda att särskilt uppmärksamma – där resultat, effekter och bestående förändring skapas.

Det första sammanhanget där utfall uppstår och skapas är inom partnerskapet mellan institutioner

Partnerskapet mellan två forskande och/eller undervisande personer på två institutioner i olika länder utgör urcellen och kärnan i samarbetet. Partnerskapet blir i dess mest utvecklade former nästan "ett eget väsen", en kraft med potential att driva på utvecklingen. Partnerskap är alltså inte bara ett annat ord för samarbete eller en avtalsform. Det är den samhörighet som uppstår, det som formar samarbetet och därmed även ger resultaten. Det är målet, medlet och förutsättningen, och i förlängningen utfallet. Partnerskapet utgörs inte minst av dem som deltar i lärarutbyte. Tillsammans skapar

de en kontinuitet för längre samarbeten (mer och på annat sätt än enskilda studenter kan). Lärarutbyte underlättar för institutionerna att nå långsiktiga resultat, och den påverkan på utbildning (studenter) och forskning som institutionerna eftersträvar.

Formerna för utfall definieras initialt och i samband med att lärarna från båda institutionerna kommit överens om målbilden för samarbetet. Det hindrar inte att målbilden ändras över tid, men vanligen bevaras grunddragen. Utredningen visar att målbilderna för partnerskap inom LP-programmet är utformade på ett liknande sätt. De lärare/forskare som initierar och deltar i LP-samarbeten är intresserade av hur studenternas utbildning kan berikas med nya perspektiv, metoder och modeller. Vidare verkar partnerskapet mellan institutionerna för att skapa bestående förändring i termer av internationalisering av de egna kurserna och programmen.

Det görs genom en typisk kedjereaktion av aktiviteter som i stort sett alla intervjupersonerna har beskrivit. Det kan starta med ett första möte baserat på gemensamma intressen för att utveckla det ämne som lärarna undervisar eller forskar i. Därefter sker starten av studentutbyten som sedan leder vidare till gemensam planering, koordinering och matchning av lärare och studenter med kurser och kursmoment på respektive institution. Flera berättar om hur de delat och testat varandras pedagogiska modeller för att sedan bidra till och berika varandras utbildningar med nya teorier, perspektiv och metoder.

Det gemensamma och nära samarbetet för att erbjuda studenter kvalitativt och perspektivgivande kursinnehåll leder partnerskapet därefter vidare till utveckling av nya kurser, program och även nya avdelningar inom institutionerna. I partnerskap där institutioner har samarbetat under lång tid visas därutöver att ett arbete kan ha påbörjats med att ta fram gemensamma aktiviteter såsom masterprogram med dubbla examina, doktorandprogram och forskning.

Motsvarande principiella funktioner och kedjereaktioner fyller partnerskapet mellan institutionerna i utvecklingen av forskning.

Det andra sammanhanget där utfall uppstår och skapas är studentutbyten

Studenterna fyller flera funktioner som genererar utfall. En första viktig funktion fyller studenterna genom att delta i LP-samarbeten. Denna banala insikt är viktig. Flera intervjupersoner berättar att det finns andra internationella program för utbyten mellan forskare och andra program för utbyten mellan studenter, men det som förefaller vara unikt för LP-programmet är att det erbjuder en kombination av dem (notera att LP formellt sett endast finansierar den undervisande delen av utbytet). Trots att studenterna deltar i LP-samarbeten en begränsad tid och endast vid ett tillfälle, har studentutbytet stor påverkan på de långsiktiga målen i partnerskapet. Framför allt handlar om att öka kvaliteten på utbildningar och integrera globala perspektiv i undervisningen. Studenterna bär med sig något viktigt, mer eller mindre medvetet, som förmedlas till andra.

Att ta emot utländska studenter – både i Sverige och samarbetsländerna – för in andra perspektiv i undervisningen och skapar både förutsättning för och krav på institutioner att undervisa på engelska. Genom att återkommande och under flera års tid ta emot utländska studenter skapas förutsättningar för partnerskapet att åstadkomma bestående förändring av utbildningens former och innehåll, på kurser och inom program hos båda de deltagande institutioner. Studenter som återvänder till sin heminstitution bär också med sig erfarenheter från undervisning i ett annat land. Utmaningen är att ta till vara, förvalta och sprida dessa erfarenheter, så att de inte förblir bara hos individen. Det är viktigt för stunden att ta tillvara och förädla de individuella erfarenheterna, men också att strategiskt lägga grunden till framtida rekrytering. På organisatorisk nivå används i partnerskapet studenternas erfarenheter främst för att inspirera andra studenter att genomföra ett utbyte, andra studenter som kan bidra till att föra in nya perspektiv och arbetssätt på den mottagande institutionen eller lärosätet. Det är därmed de studenter som institutionerna tar emot som i högre grad påverkar institutionernas utbildning och forskning än de studenter som reser ut. Men så behöver inte vara fallet.

Studenternas andra viktiga funktion i att skapa utfall är att deras medverkan ställer krav på att partnerskapet tillsammans utformar studentutbytet. I grunden är studentutbytet både ett mål och medel i det internationella samarbetet inom LP-programmet. Studenternas medverkan i sig är ett resultat av internationalisering. Utbytet av studenter är en aktivitet som ger institutionerna bevis på hur väl samarbetet mellan institutionerna fungerar. Flera intervjupersoner beskriver att de lär sig under samarbetets gång hur de ska göra mest nytta för studenterna genom att erbjuda ett attraktivt utbyte som förbereder dem för yrkeslivet. Flera institutioner har också breddat utbyten till att inkludera praktik och kontakt med internationella företag och forskarnätverk för att stärka studenternas möjligheter att fortsatt verka i en global kontext efter studierna. Andra berättar om hur de arrangerar utbyten på masternivå primärt för att göra det enklare för studenterna att gå vidare till forskarutbildning. Flera berättar specifikt att utbytet har gett doktorander tid att ägna sig åt sin forskning, sätta sin forskning i relation till andra perspektiv och erbjudit tillfällen för dem att bredda sitt forskarnätverk.³¹ Det har sammantaget lett till fler som forskar om globala frågor, samtidigt som det stärkt relationen mellan institutionerna och deras förmåga att bedriva utbytes- och samarbetsprojekt.³²

De två sammanhangen där utfall uppstår och skapas visar också tydligt att inom många partnerskap har det utvecklats ett kollegialt samarbete som gör att man tillsammans kan utveckla upplägg för studenter som i förlängningen gör att partnerskapet når sina långsiktiga mål. Utredningen visar att utbytet

31. Inventeringen har visat att doktorander deltar i LP-programmet genom lärar- och studentutbytet. Vilken typ av utbyten de deltar i beror på förutsättningar och upplägget av det enskilda projektet.

32. Tidigare studier om studenters nytta av utbyten visar även att de som senare övergår i forskande verksamhet i efterhand anger att de har haft störst nytta av sitt utbyte (i relation till andra karriärval). Se UHR (2018): Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete.

inte bara föreligger ömsesidigt i antal lärare och studenter som reser mellan institutionerna, utan även i utvecklingen av samarbetet.

LP-samarbeten ger fler perspektiv i undervisning och forskning

LP-samarbeten drivs av individer som söker ett intellektuellt och kulturellt utbyte mellan forsknings- och undervisningsmiljöer. Ömsesidigheten i samarbetet är tydlig i beskrivningen av vad LP-samarbete leder till. Den fördjupas också ju längre samarbetet pågår. Här följer tre exempel på hur undervisning och forskning utvecklas:

Undervisning ur fler perspektiv

Utredningen visar att LP-samarbeten bidrar till internationalisering av undervisningen på kurser och program vid svenska lärosäten och lärosäten i samarbetsländerna, vilket är ett av de långsiktiga målen för partnerskapen. I slutrapporterna och intervjuerna beskriver man att det är mottagandet av studenter och utländska lärare/forskare som leder till resultat och effekter på kurser och program. En effekt av mottagandet som flera berättar om är att institutionerna har ökat sitt utbud av kurser och program som ges på engelska.

Dessutom tenderar LP-samarbete att leda till att fler perspektiv på globala frågor inkluderas i undervisningen. Partnerskapet ger ämnesmässig komplettering och vitalisering.

Utbytets flerdimensionella funktion

Utbyten inom LP-samarbeten har en flerdimensionell funktion som sträcker sig bortom tillgodoräknande av enskilda kursmoment för studenter. Analysen i denna utredning visar att student- och lärarutbyte är delar i en längre process av interaktion och samarbete som skapar relationer, bygger breda nätverk och där deltagarna delar med sig av ny kunskap. Faktiska och upprepade utbyten fyller därmed en kvalitetssäkrande roll för institutionernas gemensamma långsiktiga mål och är nyckelaktiviteter för samarbetet.

Friheten i hur utbyten kan utformas och vilka projektmål de ska leda till är en möjlighet som leder till gemensamt lärande och utforskande av metoder för partnerskapet. Flera intervjupersoner beskriver hur de stärker samarbetet och banden mellan institutionerna genom att arrangera ömsesidig verksamhetsförlagd utbildning och praktik inom offentlig verksamhet eller hos privata företag.

Global forskning

De allra flesta intervjupersonerna beskriver att ett av de långsiktiga målen för LP-samarbetet är gemensamma forskningsprojekt. Flera har redan börjat forska tillsammans. Det är vanligt att lärare både undervisar och forskar inom ramen för sin tjänst och eftersom de allra flesta partnerskap beskrivs ha sitt ursprung i nätverk mellan forskare är flera resultat, effekter och de bestående förändringarna som LP-programmet leder till knutna till just forskning. Forskningen i sig finansieras inte av programmet. Däremot ger programmet möjlighet för forskare att träffas. Därigenom initieras och genomförs delar av forskningsansökningar och forskningsprojekt i en global

kontext om globala utmaningar.³³ Forskningssamarbeten mellan institutionerna har påverkat utbildningen och resulterat i gemensamma artiklar, nya läroböcker, inrättande av gästprofessurer och nya samarbetsavtal.

Breddning av det internationella kontaktnätet för studenter samt undervisande och forskande personal

LP-samarbeten erbjuder en trygg och tillåtande miljö för att testa ett samarbete med andra, som verkar i en annan kulturell kontext. Det finns en välvilja att testa nya tanke- och handlingssätt. Det bygger självförtroende för den egna kunskapen och det utvecklar förmågan genom att verka i en annan kulturell kontext. De internationella nätverken som bidrog till att initiera samarbetet utökas. De blir en plattform för studenter och personal som är i början av sin karriär att komma vidare i arbetslivet inom universitet eller hos offentlig och privat sektor samt det civila samhället.

33. Enligt reglerna för LP-programmet finansierar inte programmet forskningsmedel. Finansieringen får inte användas för att bedriva forskning.

Slutsatser och avslutande reflektioner

Slutsatser

I detta kapitel dras slutsatser utifrån utredningens syfte och frågeställningar. Inledningsvis presenteras slutsatser om olika typer av utfall. Därefter diskuteras slutsatser kopplade till KAPAME-strategins olika målområden. Avslutningsvis reflekteras kring hur slutsatserna kan förstås i ett vidare och framåtblickande perspektiv. Viss återkoppling sker även till tidigare studier (se Vad vet vi från tidigare studier).

Om resultat, effekter och bestående förändringar

Hela spektrumet av utfall syns i materialet. Alla slutrapporter och samtliga intervjuade personer redovisar aktiviteter, oftast i linje med målsättningarna. Det vill säga, planerade utbyten har genomförts, eventuellt med smärre avvikelser. Det innebär att alla slutrapporterna visar resultat. En del mer och andra mindre, men samtliga når resultat.

Mångfalden av utfall – sätt att uppfatta, beskriva och bedöma utfall – är redan avhandlade och i viss mån sammanfattade i rapporten (se Sammanfattande analys). Därutöver finns en gemensam plattform i slutrapporteringen inom LP, när projekten redogör för sina insatser och framför allt aktiviteter som planerats för och genomförts. En del väljer att vara minimalistiska i sin återkoppling till UHR, andra mer utförliga och berättande. I det första fallet återges koncist planerade och genomförda aktiviteter, inget mer. I det andra fallet ges närmast en programförklaring för den LP-verksamhet man genomför och ser framför sig, där det aktuella LP-projektet är en större eller mindre del i en omfattande, sammanhållen och långsiktig strategi.

En del må vara nöjda med att genomföra planerade utbyten och aktiviteter. Några slutrapporter antyder det. Men flertalet uppvisar och framför allt uttrycker viljan att uppnå mer. De flesta beskriver utfall också på effekt-nivå och en del uppvisar bestående förändringar. I intervjuerna är det detta lärarna talar om. Aktiviteter berörs knappt och resultat avhandlas raskt. Däremot berättas mer ingående om effekter och bestående förändringar. Det är det som skapar och bildar grunden för partnerskapet mellan institutionerna. Det är strävan efter långsiktiga effekter och bestående förändringar som gör att man börjar och fortsätter bedriva LP-verksamheter.

Det finns stora skillnader mellan hur institutionerna beskriver formerna för LP-samarbeten i slutrapporter och i intervjuerna. Internationalisering av utbildningen är central för institutionernas LP-samarbeten i slutrapporterna, medan kombinationen av internationalisering av utbildning och forskning ges motsvarande centrala funktion under intervjuerna. Det patos som intervjupersonerna visar i intervjuerna kommer bara undantagsvis fram i slutrapporterna. Antydningar finns, men det kräver djupare och mer

samlad läsning. För att mäta och bedöma utfall på aktivitets- och resultatnivå fyller slutrapporterna i nuvarande utformning sin funktion. För att mer fullödigt fånga in även effekter och bestående förändringar behövs kompletterande metoder.

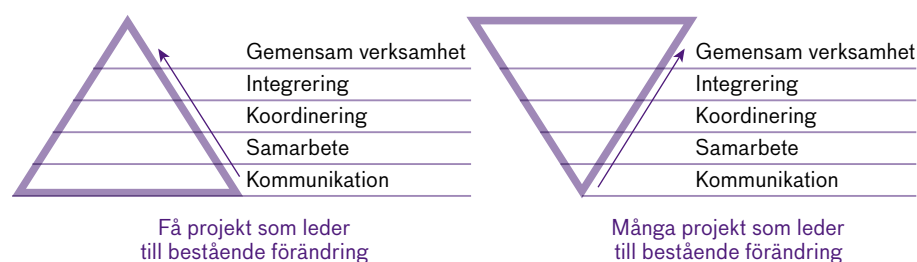
Det framträder också innehållsliga skillnader i synen på utfallet av LP och hur utfallet beskrivs i analysen av slutrapporter och intervjuer. I uppdraget för utredningen ingick inte att jämföra de två metoderna. Tanken med metodvalet var huvudsakligen att de skulle komplettera och validera varandra. Det har också skett. Samtidigt visar de sig förmedla i vissa delar skilda bilder av den LP-verksamhet som genomförs. Skillnaderna är värda att notera:

För det första att slutrapporterna – som redan konstaterats – uppmärksammar och kanske styr redogörelserna i riktning mot att beskriva aktiviteter och utfall på resultatnivå (se vidare bilaga 2).

För det andra framträder i slutrapporterna utbildningen som bärande i LP-verksamheten, medan forskningen ges motsvarande funktion i intervjuerna.

Den här utredningen visar att institutionerna bedriver LP-projekt som får mer långtgående effekter än vad de berättar om i slutrapporterna. Ur materialet framträder olika nivåer av samarbete. Det grundläggande samarbetet bygger på ett gemensamt intresse och kommunikation mellan institutionerna som handlar om att starta upp ett LP-projekt. Därefter uppstår ett samarbete när institutionerna ska planera och genomföra utbyten. Figur 3 illustrerar de nivåer av interaktion som framkommer i rapporteringen av utfall i slutrapporter och intervjuer. Den vänstra triangeln beskriver projekt som till största delen bygger på kommunikation och samarbete i syfte att genomföra enskilda utbyten. Dessa projekt har ännu inte nått fram till gemensam koordinering av sina verksamheter – såsom justering av kursmoment eller rekrytering av studenter och lärare – eller till integrering av nya metoder. Än färre har gett utfall som är av typen gemensam verksamhet – kurser, program eller forskning.

Figur 3: Nivåer av interaktion för att nå bestående förändringar

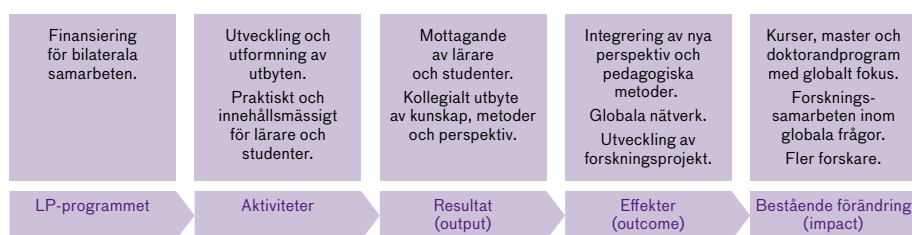

Den högra triangeln visar LP-projekt där målbilden att skapa gemensam verksamhet (utbildning och forskning) är i fokus för samarbetet. Dessa LP-projekt tar sig snabbt förbi de första stegen av kommunikation som når fram till ett samarbete och fokuserar på att skapa bestående utfall genom att upprätta gemensam verksamhet. Det kan vara värt att notera att figuren visar två typer men de projekt som varit underlag för den här utredningen finns på en skala mellan dessa typer. Som tidigare nämnts har de flesta LP-projekt en målbild som illustreras av den högra triangeln – där interaktionen mellan

institutionerna är kollegial och där det även finns exempel på bestående förändringar. I slutrapporter antyds det: ibland direkt i texten och ibland indirekt. I intervjuerna framträder det tydligt. Även om ambitionen ofta är att nå bestående förändringar kan framgången, och vid ett visst tillfälle, vara mer eller mindre stor.

I figur 4 illustreras den möjliga och i vissa fall verkliga progression och utvecklingspotential i form av utfall som LP-programmets finansiering av utbyten och andra aktiviteter ger.

Figur 4: Spektrum och utveckling av utfall

Genom att samla in utfall på olika nivåer framträder en kedja som visar hur institutionerna fördjupar sitt samarbete över tid. Det som driver flödet framåt och som fördjupar det avtryck som finansiering från LP-programmet lämnar på institutioner, hos individer och på lärosäten är partnerskapet mellan undervisande och forskande personal. Återkommande samarbetsaktiviteter och mobiliteter stärker partnerskapet mellan institutionerna och bidrar till att nå målet med bestående förändring hos båda institutionerna. Spektrumet och utveckling av utfall är också i relation till den nivån av interaktion om institutionerna befinner sig på. Figurerna 3 och 4 kompletterar på så sätt varandra i beskrivningen av möjliga och faktiska utfall.

Om genomförandet av svenskt utvecklingssamarbete för kapacitetsutveckling, samverkan och partnerskap

Begrepp som präglar verksamheter, utan att uttryckas

Den undervisande och forskande personalen som samarbetar inom LP-programmet använder sig inte av benämningar som stärkta partnerskap, resursbas eller stärkt institutionell kapacitet när de beskriver sin verksamhet. Åtminstone lyser orden med sin – nästan totala – frånvaro i slutrapporter och intervjuer. Ändå visar utredningen att LP-programmet som helhet vidareutvecklar relationer och nätverk såväl som utvecklingsprocesser och gemensamt lärande mellan individer och institutioner i Sverige och i samlarbetsländerna – aktiviteter som i KAPAME anges vara kapacitetsstärkande.³⁴

Utredningen visar också att det finns en samstämmighet om vad LP-samarbeten innebär för utvecklingen av högre utbildning i Sverige och i samlarbetsländerna. Även om de "rätta orden eller begreppen" inte används eller uttrycks genomgående, finns snarlika innebörder och de praktiska

34. I KAPAME framgår bland annat att kapacitetsstärkande insatser ska bidra till att skapa och vidareutveckla hållbara relationer, nätverk och läroprocesser mellan aktörer – individer och organisationer – i Sverige och partnerländer.

verksamheterna kännetecknas av "LP-tänkande" – mer kanske än tidigare varit känt (se dock Vad vet vi från tidigare studier).

Således, ord som resursbas och institutionell kapacitet förekommer nästan inte alls. Däremot är ordet partnerskap ganska frekvent, men i vardagligt språkbruk. Eftersom orden används sporadiskt och utan begreppslik precisering, görs heller ingen distinktion mellan dem. Ändå råder det inga större oklarheter om vad som eftersträvas i olika projekt. Andemeningen brukar vara: *det övergripande långsiktiga målet är att nå en beständig akademisk relation mellan parterna, som genom student- och lärarutbyten identifierar och lägger ut gemensamma områden för forskning och undervisning*. Det långsiktiga målet är att utveckla internationellt relevant forskning och undervisning. Viktiga komponenter i det är att bygga starka lärarteam och att träna studenterna i kritiskt och reflekterande tänkande om globala processer och lokala följder av dem.

Det finns ett ömsesidigt beroende mellan KAPAME-strategins målområden: resursbas, institutionell kapacitet och partnerskap. I LP-samarbeten samverkar de tre som viktiga och ömsesidiga delar i en helhet, inom strategins ramar. Men det är inte specifikt KAPAME-strategin som gör att institutionernas samarbeten omfattar de tre målområdena. Varken KAPAME eller LP-programmet är primär referenspunkt för arbetet med internationalisering av den högre utbildningen eller ens för LP-verksamheten på lärosätena. Skälen finns redan i lärosätenas grunduppdrag, att bedriva utbildning, forskning och samverkan.³⁵ Därtill återfinns skälen i den globala konkurrensen om studenter, målsättningar att bedriva forskning i världsklass samt ämnenas allt mer globala natur. Utformningen av kapacitetsstärkande insatser för det svenska biståndet och utvecklingssamarbetet går på detta sätt hand i hand med de ambitioner som lärosäten både i Sverige och samarbetsländerna redan har i grunduppdraget.

Utredningen visar också att utfallen i Sverige och samarbetsländerna är likartade för de olika nivåerna av utfall. Samarbetet bygger på ömsesidighet i relationerna. Behoven är snarlika och uppfylls i gemensam utveckling av respektive verksamhet. I de långsiktiga mål som finns beskrivna i slutrapporterna och som det berättas om i intervjuerna uttrycks ingen skillnad mellan parterna i termer av utfall – de tänker inte i termer av separat nytta eller olik värdeskapande. LP-projekt tar därmed ett helhetsgrepp om KAPAME:s målområden, utan att göra skillnad på den påverkan projektet kan ha i Sverige eller samarbetsländerna.³⁶

Kollegial samverkan mellan institutioner inom högre utbildning

Genom att svenska institutioner och institutioner i låg- och medelinkomstländer utvecklar kollegial samverkan sker en internationalisering av högre utbildning och forskning hos båda parter. Målet är att fördjupa partnerskapet

35. Mer precist är det möjligt att hänvisa till Högskolelagen (SFS 1992:1434), även om det inte specifikt sker i intervjuerna i denna utredning.

36. Målområden i KAPAME riktar sig till olika målgrupper – svenska aktörer och aktörer i samarbetsländer. Kapacitetsutveckling riktar sig främst till aktörer i samarbetsländer medan resursbasen riktar sig till svenska aktörer.

mellan institutionerna. Institutionerna följs åt i utvecklingen av resultat och förenas i ett gemensamt behov att bidra till internationalisering genom att integrera nya perspektiv i utbildningen och forskningen samt ett gemensamt åtagande att berika den andres utbildning och forskning.

För att nå dit använder institutionerna LP-programmets finansiering av bilaterala och återkommande utbyten av både studenter och lärare. Den undervisande och forskande personalen exponerar sin verksamhet för ett kollegialt lärande genom att undervisa tillsammans, delta i varandras undervisning samt genom att testa varandras metoder och utbyta erfarenheter. Det finns öppenhet och transparens inbyggda i "spelreglerna" som präglar utbytet. De bjuder samtidigt in studenter till sin verksamhet, att bli medskapande. Det ger institutionerna ytterligare möjlighet att berika utbildningen med andra perspektiv och aktörer – kollegiet växer.

Framgångsfaktorerna för starka partnerskap mellan institutioner är upprepade utbyten, tid och ömsesidiga resultat i samarbetet. Kombinationen av utbyten som genomförs kontinuerligt och under en längre tid tar institutionerna framåt mot de gemensamma långsiktiga målen för samarbetet. Ju längre samarbetet pågår desto närmare kommer de varandra. I princip alla intervjudeltagare berättar om det kollegiala, vänskapliga samarbetet som uppstår. Ju längre tid de samarbetat, desto fler gemensamma aktiviteter genomförs. Det kan handla om uppstart och utveckling av gemensamma forskningsprojekt, forskningsartiklar, dubbla examina, forskarutbildningar och praktikprogram – verksamheten växer.

I den kollegiala samvaron mellan individer finns också ett tydligt intresse av att fortsätta att samarbeta, för att fortsatt kunna lära av varandra och att utvecklas tillsammans. På detta sätt stärker de varandras förmågor att erbjuda relevant undervisning och forskning. Det ökar kvaliteten på verksamheten vid de institutioner som medverkar. Genom en ökad närvaro av internationella studenter, lärare, doktorander och forskare tillförs utbildningarna nya perspektiv. Utbildningarna både formas och prövas av en mer mångfacetterad grupp av individer, vilket har en kvalitetshöjande effekt.

Det skapas en global resursbas av forskare i finansieringen av institutionernas strategiska forskningssamarbeten

LP-programmet är ett viktigt instrument för att föra samman forskare från Sverige med forskare i låg- och medelinkomstländer. Programmet bidrar även med fler forskare som är verksamma inom globala frågor. Det sker på åtminstone två sätt: genom att underlätta för studenter att fortsätta sin utbildning som doktorander och genom att de tillsammans skapar doktorandutbildningar inom globala frågor.

Både för forskande lärare och doktorander möjliggör LP-programmet utvecklingen av nya gemensamma forskningsprojekt. Genom att inkludera doktorander i LP-projekt skapar institutionerna ytterligare en kontaktyta mellan utbildningen och forskningen. I intervjuerna framkommer att det är forskare på institutionerna som driver samarbetet framåt utifrån gemensamma intressen att utveckla strategiska forskningssamarbeten.

Det skapas en global resursbas av studenter och lärare genom internationalisering av utbildningar

Det bilaterala student- och lärarutbytet är speciellt och en framgångsfaktor för LP-samarbeten. Det ger avtryck på utbildningen på lång sikt, men också på enskilda individer både på kortare och längre sikt. Lärarutbytet bidrar till en kvalitetssäkrande helhetssyn på utbildningen. Det säkerställer att lärarna – som bär upp samarbetet över tiden – förenar pedagogiska perspektiv på undervisningen med forskningsperspektiv. Studentutbytet driver på införandet och utförandet av globala perspektiv i undervisningen. Utredningen visar vidare att det särskilt är att ta emot – mer än att skicka ut – studenter som ställer krav på institutionerna att förändra innehållet, språket och de pedagogiska metoderna på kurser och program.

Många av de effekter som intervjupersoner berättar om är knutna till utvecklingen av nya kursmoment utifrån globala perspektiv samt kurser som genomförs på engelska. En viktig poäng är att utveckling av nya moment, kurser och program kommer fler studenter till del, än enbart de som deltar i ett utbyte. LP-projekt kan därmed bidra till resursbasen med långt fler studenter än de som deltar i studentutbytet – det som ibland kallas internationalisering på hemmaplan. Institutionerna beskriver också det som ett av skälen till samarbetet.

Att det främst är den mottagande institutionen (i Sverige såväl som i låg- och medelinkomstländer) som får nytta av studentutbyte gör att de utmaningar som svenska institutioner har med att rekrytera studenter till sina utbytesprojekt inte bara hindrar den svenska resursbasen att bli större, den blir också ett hinder för institutioner i låg- och medelinkomstländer att anpassa sina kurser och program till en global kontext. LP-programmet är ett förhållandevis litet program för enskilda lärosäten, när det gäller den finansiella omfattningen, men för att nå målen i KAPAME behöver svenska lärosäten, på en strategisk nivå, stärka sin förmåga att delta med studenter i program som LP.

LP-programmet bidrar till att stärka institutioners kapacitet att bedriva internationella utbyten och samarbetsprojekt

LP-samarbeten bidrar till stärkt förmåga att planera, utforma och bedriva internationella utbyten och samarbetsprojekt på svenska institutioner och deras samarbetspartner. Det långa samarbetet mellan institutionerna, friheten i hur utbyten kan utformas och vilka mål de ska leda till, skapar gemensamt lärande och utforskande av metoder för samarbete och utbyte. Kombinationen av student- och lärarutbyte – enligt intervjupersoner, unik för LP-programmet – gör att institutionerna kan samarbeta om formerna för utbildningen och utbytet samtidigt som de stärker samarbetet mellan undervisande och forskande personal på institutionerna. Att genomföra studentutbytet blir en indikator på LP-samarbetets funktionalitet. Studentutbytet fyller därmed en viktig funktion för att kunskapsutbyte ska kunna ske mellan institutionerna, mellan och under student- och lärarutbyten.

Flera personer beskriver hur viktigt det är att öka förmågan att verka i en global kontext som innehåller internationella utbyten och samarbeten inom forskning. Inte bara för att öka kvaliteten på utbildning och forskning

utan också för att kunna konkurrera och verka i en global forskningsmiljö, en miljö där internationell rankning av forskare, lärosäten hänger samman med tilldelning av statliga och privata medel.

LP-programmet öppnar också dörrar till nya internationella forskarmiljöer samt nätverk mellan lärosäten och till samhället. De globala nätverk som lärare och forskare har. Effekten är att lärare och forskare från Sverige och låg- och medelinkomstländer kan delta i internationella forskarmiljöer. Samtidigt får studenterna del av den mottagande institutionens nätverk. Utredningen visar att fler projekt har lett till att deltagande studenter har fått praktikplatser inom multinationella bolag, börjat sin yrkeskarriär hos offentliga aktörer i andra länder och fått erkännande av en internationell publik genom sin kulturutövning.

Avslutningsvis kan konstateras att utfallsinventeringen i denna utredning visar att LP-samarbeten mycket väl ryms inom ramen för och bidrar till att genomföra KAPAME-strategin och i förlängningen även Sveriges utvecklingspolitiska mål och ambitioner – LP-programmet är strategirelevant. Givetvis kan slutsatsen behöva verifieras ytterligare och preciseras på olika sätt. Av utredningen att döma har ändå institutionernas samarbeten inom LP-programmet bedrivits på liknande sätt under längre tid, oavsett resultatstrategi. Och egentligen även oavsett förändrade riktlinjer för LP-programmet³⁷, bortsett från formella krav för finansiering. Det visar tidigare studier från IPK och bekräftas av denna.

Det som varit avgörande för att utredningen har kunnat dra dessa slutsatser är utredningens metodval. Metodvalet innebar att kontaktpersonerna fick svara på frågor som fokuserade på förändring, ur ett vidare perspektiv än inom den vanliga ansöknings- och rapporteringsprocessen. Det indikerar om inte annat de skillnader som framträder i analyserna av slutrapporter respektive intervjuer.

Det framträder också att andra normsättande aktörer och strukturer för internationellt samarbete inom högre utbildning och forskning, såsom den svenska regeringen, EU-kommissionen och FN, både direkt och indirekt sätter agendan för och präglar uppkomsten, genomförandet och utfallen av LP-samarbeten både i Sverige och i samarbetsländerna. Den undervisande och forskande personalens drivkrafter och motiv utgår vanligen direkt från lärosätenas behov att bedriva en relevant och internationellt erkänd forskning och undervisning, samt att driva verksamhet i linje med lärosätenas uppdrag inom hållbar utveckling och förståelse för internationella relationer. Att lärosätena refererar till bland annat globala aktörer och strukturer för samarbete och till de interna motiven för samarbete är en styrka. När detta samtidigt harmoniserar väl med riktlinjer inom LP-programmet och

37. I sammanhanget är två faktorer viktiga. För det första att flera av LP-projekten utredningen i praktiken har sin tankemässiga upprinnelse och formella ansökningstillfälle inom ramen för en tidigare resultatstrategi med en delvis annan inriktning (föregångaren till KAPAME gällde till och med 2017), vilket gör utfallsbedömning i termer av strategirelevans vanskelig. För det andra är KAPAME regeringens och Sidas styrinstrument av LP-programmet, varför det kanske inte är rimligt att kontaktpersoner på institutionerna direkt känner till och än mindre strategiskt förhåller sig till det.

mål inom KAPAME manifesteras styrkan ytterligare. Styrkan skapar förutsättningar för fortsatta och hållbara resultat över tid för LP-programmet i relation till KAPAME.³⁸

Avslutande reflektioner

Dessa avslutande reflektioner ges i förlängningen av utredningen och dess slutsatser. Avslutande reflektioner kan göras ur olika infallsvinklar. I det här fallet genom att flera av utredningens slutsatser ses ur och reflekteras kring i ett bredare sammanhang. Två sammanhang synes särskilt lämpliga. För det första kopplas slutsatserna till utredningens titel – Stärkta partnerskap för ett globalt genomförande av Agenda 2030. Agenda 2030 har inte specifikt berörts i utredningen. Detta trots att fenomenet som studeras – LP-verksamhet vid lärosäten i Sverige och samarbetsländer – är en del i ett globalt genomförande av Agenda 2030. Därför reflekteras kring hur LP-programmet i sig och utredningens kunskapsbidrag om LP-projekt förhåller sig till det utpekade sammanhanget. För det andra kopplas slutsatserna till tidigare studier (se Vad vet vi från tidigare studier). Det är inte frågan om systematiska jämförelser mellan olika studier, utan mer hur tematiken och slutsatserna i denna utredning kan associeras till tidigare studier, som ett bidrag till myndighetens kumulativa kunskapsuppbyggnad och lärande. Det handlar om kopplingen mellan internationaliserings- och utvecklingsarbete på lärosäten.³⁹

Stärkta partnerskap för ett globalt genomförande av Agenda 2030 på lärosäten

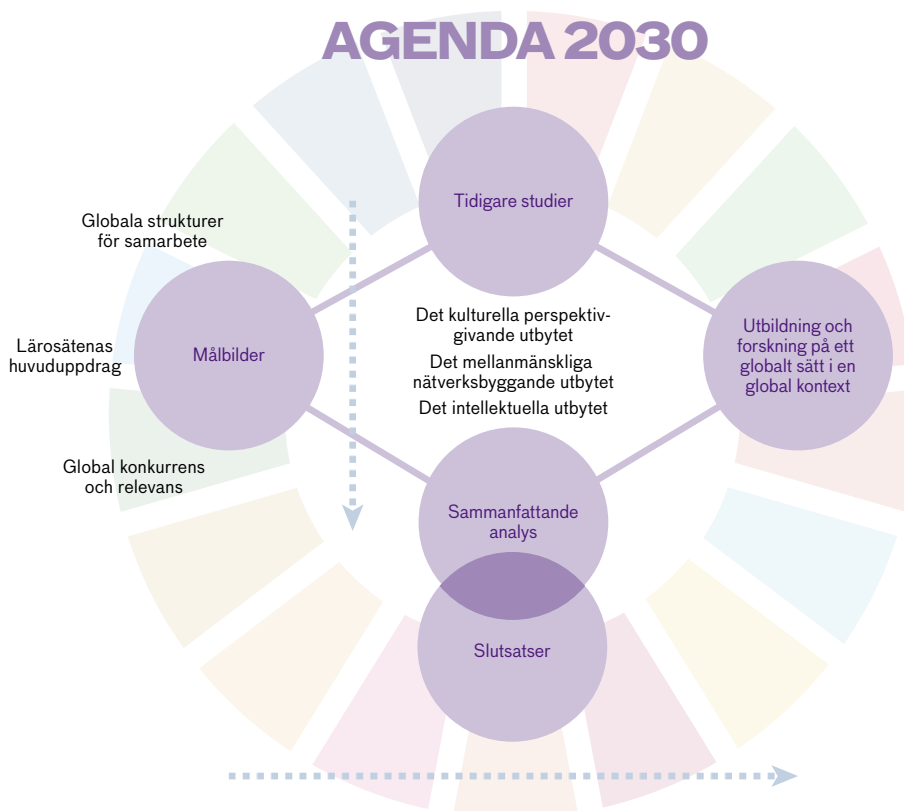
Lärosäten har en roll att spela i omställningen till en mer hållbar framtid. Genom utbildning och forskning bidrar lärosäten med nya lösningar, metoder, ökade kunskaper och förståelse för samband och perspektiv. Agenda 2030 är den globala färdplanen, medan varje lärosäte har sina strategier och handlingsplaner för hur verksamheten ska verka för en hållbar framtid inom agendans ramar. Nyligen har också riksdagen beslutat om en lagändring som ytterligare stärker lärosätenas roll i genomförandet av Agenda 2030.⁴⁰

38. Se vidare UHR (2020a): Relevanta program i en föränderlig värld.

39. Reflektionerna rör sig utanför utredningens strikta ramar, vilket öppnar för något friare associationer. I sammanhanget refereras även till andra aktörer än UHR. Det möjliggör för de två rekommendationerna, som i denna mening mer bygger på avslutande reflektioner än slutsatser av utredningen.

40. Högskolelagen (SFS 1992:1434) 15 § som trädde i kraft 2021-07-01 framgår att "Högskolorna ska i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. I högskolornas verksamhet ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas. Den samlade internationella verksamheten vid varje högskola ska dels stärka kvaliteten i högskolans utbildning och forskning, dels bidra nationellt och globalt till sådan hållbar utveckling som avses i första stycket. Högskolorna ska också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan. Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande."

Figur 5: Agenda 2030, omvärld och uppdrag bildar ramen för utfall

Agenda 2030 fungerar som en utgångspunkt för LP-samarbete. Tillsammans med globala strukturer för samarbete inom högre utbildning, lärosätens huvuduppdrag och global konkurrens inom högre utbildning framträder en ram för möjliga målbilder för LP-samarbeten. De inverkar i sin tur på vilka typer av utfall som kan uppstå inom LP-projekt.

Den här utredningen har också visat att institutionernas LP-samarbeten leder till och är väl grundade i lärosätens roll inom Agenda 2030. Framför allt mål 17.16 som handlar om att stärka det globala partnerskapet för hållbar utveckling. Det är tydligt redan i de samstämmiga målbilderna för samarbetet, som grundar sig på att skapa hållbara partnerskap för erfarenhetsutbyte och gemensam utveckling av utbildning och forskning. Målen följer sedan i stor utsträckning med i utfallen av samarbeten, vilket denna utredning visat. När institutioner beviljas och genomför LP-projekt bidrar de därmed till stärkta globala partnerskap inom högre utbildning, vilket också är en förväntad effekt av LP-samarbeten. Både från institutionerna i projekten och från UHR. Starka globala partnerskap utgör grunden för LP-samarbeten.

Därutöver bidrar undervisande och forskande personal på institutionerna till att utveckla kursinnehåll, metoder, forskning, karriärvägledning, kontakter med arbetsmarknaden och samhällskontakter i sina samarbeten. Genom att göra det bidrar institutionernas LP-samarbete till gemensam hållbar utveckling inom andra mål, såsom nummer 3, 4, 8, 9, 11 och 15, beroende av vilket ämne som institutionerna samarbetar inom. Bredden av mål ger även en inblick i den omfattning av ämnen och verksamheter som LP-programmet

bidrar med till resursbasen såväl som det institutionella kapacitetsbyggandet i medverkande länder. De effekter som uppkommer i relation till begrepp som resursbas och institutionell kapacitetsutveckling sker alltså hos båda parter, och i viss mån i ömsesidig utveckling dem emellan.

Bredden av mål ger också inblick i att det pågår utveckling inom ett stort antal hållbarhetsmål, vars konkreta innehåll kan vara intressant för UHR att följa upp, inom ramen för LP-programmet. Möjligen kan det fångas genom att följa förändringen som LP-samarbete leder till genom att ställa specifika frågor knutna till den progress som utfallen sker inom samt genom öppna frågor om kursplaner, metoder, forskning, vägledning och kontakter med det omgivande samhället i relation till de hållbarhetsmål och ämnesområde som varje enskilt LP-projekt verkar inom.⁴¹ Det skulle stärka kunskapen om samt relevansen för hur LP-projekt stärker genomförandet av Agenda 2030 inom sina partnerskap – hos UHR, Sida och lärosätena.

Agenda 2030 formar tillsammans med globala strukturer, global konkurrens om studenter, forskare och finansiering samt lärosätens grunduppdrag den kontext som LP-projekten verkar inom. Den har alltså stor påverkan på vilka möjliga utfall som LP-projekt kan ge. Vidare kan konstateras att utfall av LP-samarbeten sker i en vidare kontext än KAPAME, enskilda utbyten och enstaka LP-projekt.

Institutioners relationer med låg- och medelinkomstländer har potential att ytterligare stärka internationaliseringen av högre utbildning

Undervisande och forskande personal vid institutioner som deltar i LP-programmet verkar inte enbart inom Agenda 2030. De driver också fram institutionellt kapacitetsbyggande om globalt samarbete – i linje med KAPAME – ur ett underifrånperspektiv. Utfallen av LP-programmet visar också att LP påverkar internationalisering av utbildning och forskning. Det visar i sin tur att det finns ett ömsesidigt beroende och förhållande mellan internationalisering av högre utbildning och forskning såväl som av globala partnerskap. Ett förhållande tillika slutsats som visar att de samarbete som sker inom LP-projekt förenar utbildningspolitik och biståndspolitik ur ett verksamhetsnära perspektiv på institutionerna. Det har tidigare utredningar sett ett behov av att förtydliga och UHR har även försökt synliggöra och vidareutveckla det i dialog med både Sida och lärosäten.⁴²

En av de delar som bidrar till att de politiska målen förenas i LP-projekt är den undervisande och forskande personalens globala nätverk, nätverk som den här utredningen visar stärks genom LP-samarbete. När det kommer till nätverk finns högst sannolikt potential för lärosäten att på central nivå

41. UHR inledde ett sådant arbete våren 2021. Projektet löper över en treårsperiod och involverar flera indikatorer för utveckling av bland annat LP-verksamheten samt en övergripande analys av hur LP-verksamheter förhåller sig och bidrar till ett globalt genomförande av Agenda 2030. Se projektplanen UHR (2020b): Stärkt institutionell kapacitet för globalt genomförande av Agenda 2030: Delstudie 1: Stärkt institutionell kapacitet hos aktörer i Sverige.

42. Se UHR (2020a): Relevanta program i en föränderlig värld.

än mer uppmärksamma och tillvarata nätverken för att ytterligare stärka lärosätets internationalisering.

2011 skrev Utrikesdepartementet att samarbete med universitet i utvecklingsländer i många fall bedöms som mindre attraktiva.⁴³ Tio år senare ser verkligheten annorlunda ut. I dag finns ett mer generellt intresse hos svenska lärosäten och institutioner för de resultat som längre samarbete inom LP-programmet genererar.

I Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademiens rapport *Sweden's global connectivity in research* (2013) dras slutsatsen att den omfattande finansieringen för europeiskt forskningssamarbete inom EU – kombinerat med mycket begränsad särskild finansiering för forskningssamarbete utanför Europa – kan ha bidragit till att mindre ansträngningar görs i Sverige för att bygga upp nya starka partnerskap i andra delar av världen. Troligen finns ett stort och växande utrymme för att attrahera internationell forskningsfinansiering och att strategiskt utveckla forskningssamarbeten mellan Sverige och låg- och medelinkomstländer utanför Europa.⁴⁴ Inte minst gäller det i framväxande länder inom forskning i Latinamerika, Mellanöstern, Asien och Afrika som STINT lyfter i sin rapport – *Sveriges internationella forskningssamarbeten*, från 2017.⁴⁵ LP-programmet kan dra nytta av att denna utveckling och tydliggöra samt definiera LP-programmets roll i en vidare, internationell kontext av internationalisering av högre utbildning och forskning. Inte främst för de institutioner som idag bedriver LP-samarbete – för de känner redan till nyttan – utan för dem som ännu inte bedriver LP-projekt, men som har ambitioner att stärka sina globala nätverk och bidra till en hållbar framtid.

För de nätverk som svenska institutioner har med institutioner i andra länder – i Latinamerika, Mellanöstern, Asien och Afrika, har potential att framöver spela en betydande roll för lärosätens internationaliseringsarbete. I Utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolors delbetänkande (SOU 2018:3) konstateras bland annat att forskningssamarbeten med dessa länder (lägre medelinkomstländer) vanligen är av stort intresse för svenska forskare, inte minst i ljuset av globala forskningssamarbeten kring de globala utmaningarna.⁴⁶

Internationaliseringsutredningen skriver vidare att svenska lärosäten kan utnyttja informella nätverk för att "skapa strategiska band mellan svenska och utländska aktörer inom högre utbildning och forskning".⁴⁷ I den kontexten blir de kollegiala och institutionella band som etableras inom LP-programmet viktiga och de faller väl in under Internationaliseringsutredningens förslag. Däri finns potentialen för programmet och för lärosäten att lyfta effekterna av LP-samarbeten.

43. Utrikesdepartementet Ds 2011:3, s. 57.

44. Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (2013), s. 13.

45. STINT (2017): Sveriges internationella forskningssamarbeten – hur bör de utvecklas? s. 22.

46. Se också IPK (2009): Internationella erfarenheter inom högre utbildning.

47. SOU 2018:78, s. 113.

Uppföljning av olika stadier av utveckling för utfall

Utredningen visar att internationell forskning är en betydelsefull del av LP-programmet. Internationell forskning är också en av de sex aspekter som STINT särskilt framhåller för att bedöma graden av internationalisering inom högre utbildning.⁴⁸ Tillsammans med mobilitet bland studenter, doktorander från andra länder, kurser på engelska, personal som är internationellt erfaren och akademisk erfarenhet av ledarskap. Internationell forskning är den enda av de sex aspekterna som inte beskrivs vara ett mål med LP-programmet. Men eftersom intervjudeltagarna tydligt beskriver att de har som mål att ingå i gemensamma forskningsprojekt som ett resultat av LP-projekten kan det finnas behov att tydligt definiera och lyfta fram forskningens roll även i programbeskrivningen. Det borde kunna ske utan att ändra på förutsättningarna för finansieringen. LP-programmet behöver inte vara ett forskningsprogram, dess roll är i stället att möjliggöra för etableringen och fördjupningen av partnerskap mellan institutioner och forskare.

I utredningen har framkommit att kontaktpersonerna inte använder sig av begrepp som institutionell kapacitet i sina beskrivningar av projekten. Däremot har de gett ett samstämmigt underlag om utfall av projektverksamheten i allmänhet och i relation till KAPAME i synnerhet. Det väcker frågan om det finns ett behov att både vidareutveckla och fördjupa definitioner samt att operationalisera de begrepp som varje LP-projekt förväntas förhålla sig till. UHR bedriver kontinuerligt ett utvecklingsarbete av LP-programmet⁴⁹, men i detta finns en ständig utmaning eftersom även normsättande strukturer förändras kontinuerligt eller revideras med jämna mellanrum. Utmaningen för både UHR och institutionerna är därför att hålla verksamheten relevant och uppdaterad gentemot föränderliga strukturer.⁵⁰

Att tydliggöra hur begreppen kan och bör ta sig uttryck i olika faser av samarbetet mellan institutioner och hur de relaterar tillbaka till målområdet, skulle förtydliga den process inom vilken UHR kan mäta utveckling av olika företeelser eller utfall över en längre tid (se figur 3 och 4). En tydligare beskrivning av processen för LP-projekt baserad på de utfall och slutsatser

48. Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) tar årligen fram ett index som visar hur internationella svenska lärosätena är. Sex dimensioner av internationaliseringen ingår i indexet.

49. Åtminstone sedan 2018 har en rad förändringar genomförts och utvecklingsprocesser inletts. Fortlöpande pågår arbetet med att utveckla och precisera utbytes- och mobilitetsprogrammets relevans i förhållande till KAPAME-strategin och Agenda 2030. Ett arbete med att utveckla indikatorer för partnerskap har pågått sedan slutet av 2018 och har stegvis intensifierats i samband med UHR:s budgetframställan till Sida 2020 respektive 2021-2023. Utfallet av åtgärderna har inte utvärderats fullt ut ännu. Se dock exempelvis UHR (2020a): Relevanta program i en föränderlig värld.

50. Därtill kan specifikt nämnas, UHR:s pågående arbete med att ta fram indikatorer och avstämningpunkter för LP-projekt inom respektive målområde i den strategi som styr genomförandet av LP-programmet. 2021 påbörjades ett utvecklingsprojekt i linje med detta som löper över en treårsperiod. Se projektplanen UHR (2020b): Stärkt institutionell kapacitet för globalt genomförande av Agenda 2030: Delstudie 1: Stärkt institutionell kapacitet hos aktörer i Sverige.

som den här utredningen visar⁵¹ skulle vara väl förankrad i de grund- och mervärden som institutionerna anser att deras deltagande i LP-projekt ger.

En större tydlighet i detta avseende torde också förenkla för institutionerna att förhålla sig till begrepp i KAPAME-strategin, eftersom en operationalisering då fungerar som en begreppslogisk brygga mellan institutionernas praktiska genomförande av LP-projekt och strategierna. Att dessutom följa upp utvecklingen av nivåerna av interaktion, i varje projekt, skulle göra det tydligare hur institutionerna stärker sitt samarbete och på ett uttalat och konkret sätt visa hur de genomför verksamhet som bidrar till ämnesrelaterade mål i Agenda 2030.

Därutöver skulle det även kunna bidra till att främja och utveckla kommunikationen mellan lärosäten och UHR, och i förlängningen ömsesidigt lärande om institutionernas bidrag till Agenda 2030.

Sammantaget skulle redan företagna åtgärder, pågående processer och några nya initiativ kunna ge den utveckling som LP-projekt bidrar med en mer innehållsfokuserad ram för vad LP-samarbeten kan och ska leda till i relation till att genomföra Agenda 2030 och en mer hållbar framtid.

51. Även indikatorer som finns för internationalisering av högre utbildning och för det svenska utvecklings- och forskningssamarbetet vara intressanta referenser för vidare utveckling av begrepp. Se vidare STINT:s internationaliseringsindex och regeringens Strategi för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet 2015–2021.

Referenser

- DAC/OECD Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management (2010): DAC-OECD. www.oecd.org/dac/evaluation/2754804.pdf. Hämtad 2020-10-28.
- Denscombe, M (2018): Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. Lund: Studentlitteratur.
- Huang, H (2015): Development of New Methods to Support Systemic Incident Analysis. London: Queen Mary University.
- Högskolelag (SFS 1992:1434). Ändrad SFS 2021:317.
- IPK (2009): Internationella erfarenheter inom högre utbildning. Fokus på program med inriktning på samarbete med institutioner i utvecklingsländer och på fältstudier i utvecklingsländer. Internationella Programkontoret. Rapportserie 24.
- IPK (2011): Att utveckla det globala lärandet med Linnaeus-Palme. Mervärden genom internationella samarbeten på högskolenivå. Internationella Programkontoret. Rapportserie 37.
- Kapacitetsutveckling en nyckel till framgångsrikt bistånd 2018: www.sida.se/Svenska/aktuellt-och-press/nyheter/2018/oktober-2018/kapacitet-och-agarskap/. Hämtad 2020-06-12.
- Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien. (2013): Sweden's global connectivity in research An analysis of international co-authorship. www.issuu.com/iva-publikationer/docs/swedens-global-connectivity-in-rese. Hämtad 2021-04-26.
- Prop. 2002/03:122. Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling.
- Roche, C J R (1999): Impact assessment for development agencies: learning to value change. Oxford: Oxfam.
- Scott, W R (1995): Institutions and organizations. Thousand Oaks.: Sage.
- SECO/WE Evaluation Guidelines (2021). www.oecd.org/dac/evaluation/seco_guidelines.pdf. Hämtad 2021-01-02.
- SOU 2018:3 En strategisk agenda för internationalisering. Delbetänkande av Utredningen om ökad internationalisering av universitet och högskolor.
- SOU 2018:78 Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige. Slutbetänkande av Utredningen om ökad internationalisering av universitet.
- STINT (2017): Sveriges internationella forskningssamarbeten – hur bör de utvecklas? Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning. Rapport 17:01.

STINT Internationaliseringsindex. www.stint.se/stint-internationaliseringsindex/. Hämtat 2021-05-15.

Strategi för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet 2015–2021. Bilaga till regeringsbeslut 2014-12-18 (UF2014/80398/UD/USTYR). www.regeringen.se/land--och-regionsstrategier/2014/12/uf201480398udusty/. Hämtad 2021-05-20.

Tyler, R W, Gagné, R M & Scriven, M (1967): Perspectives of curriculum evaluation. Chicago: Rand McNally.

UHR (2013): Översyn av utbildningsprogram inom Sidas uppdrag för resursbasutveckling. Universitets- och högskolerådet. Rapport 2013.

UHR (2015): Internationalisation through the Linnaeus-Palme programme. Universitets- och högskolerådet. Rapport 2015.

UHR (2017): Förstudie: Effektutvärdering av resursbasprogrammen. Universitets och högskolerådet.

UHR (2018): Rekryteringspool för internationellt utvecklingssamarbete? Utvärdering av Minor Field Studies (MFS), Linnaeus-Palme och Praktikantprogrammet. Universitets- och högskolerådet. Rapport 2018:7.

UHR (2020a): Relevanta program i en föränderlig värld. Universitets- och högskolerådet. Rapport 2020:8.

UHR (2020b): Budgetframställan till Sida 2021–2023: För programverksamhet som administreras av Universitets- och högskolerådet (2020): Universitets- och högskolerådet. Diarienummer: 01215-2020.

UHR (2021a/kommande): Linnaeus-Palme och lärarutbildningarna. Universitets- och högskolerådet. Preliminär titel.

UHR (2021b): Stärkt institutionell kapacitet för globalt genomförande av Agenda 2030. Delstudie 1: Stärkt institutionell kapacitet hos aktörer i Sverige. Projektplan. Universitets- och högskolerådet. Arbetsmaterial.

Utrikesdepartementet (2011): Högre utbildning i utvecklingssamarbetet En analys av högre utbildning inom ramen för svenskt utvecklingssamarbete och politiken för global utveckling. Ds 2011:3.

Utrikesdepartementet (2018): Strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling 2018–2022.

www.sida.se/Svenska/engagera-dig/internationella-tjanster/. Hämtad 2020-09-10.

www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/. Hämtad 2020-11-17.

www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/mer-om-programmet/. Hämtad 2020-11-17.

Vedung, E (2009): Utvärdering i politik och förvaltning. Studentlitteratur.

Wilson-Grau, R (2015): Outcome Harvesting. BetterEvaluation. www.betterevaluation.org/en/plan/approach/outcome_harvesting. Hämtad 2020-12-29.

Bilaga 1:

Kort om LP-programmet

Linnaeus-Palmeprogrammet (LP) kom till UHR genom ett regeringsbeslut år 2000. I beslutet finns några specifika riktlinjer, bland annat ska det ske utbyten av lärare och studenter och det ska finnas en ömsesidighet. Programmet är finansierat av Sida, inom ramen för Strategi för kapacitetsutveckling, partnerskap och metoder som stöder Agenda 2030 för hållbar utveckling 2018–2022 (KAPAME). LP finns i två varianter: planering och partnerskap. Fördelningen mellan varianterna är ungefär 10 procent på planering och 90 procent på partnerskap. LP-planering ger möjlighet att söka medel för planeringsresa, där formerna för ett kommande LP-samarbete kan mejslas fram. LP-partnerskap – i fokus i denna utredning – ger möjlighet för svenska lärosäten att söka medel för att utveckla nya och stärka befintliga partnerskap med lärosäten i låg- och medelinkomstländer.

Bidrag från programmet ger möjlighet att samordnat erbjuda lärare och studenter utbyten som stärker lärosätets kapacitet och strategiska arbete med internationalisering.⁵²

Ett förväntat resultat är att lärare och studenter utvecklar intresse för och förmåga att bidra till att genomföra Agenda 2030. Förhoppningen är även att samarbetet ska stärka kvaliteten i utbildningen hos båda parter. Målet för LP-programmet har i princip varit detsamma de senaste åren. Inför 2020 års utlysning var programmets syfte:⁵³

[...] att stärka partnerskap mellan svenska lärosäten och lärosäten i låg- och medelinkomstländer, bidra till institutionell kapacitetsutveckling och bredda intresset för utvecklingssamarbete hos unga. Utöver det strävar UHR också efter att internationellt utbyte och partnerskap ska bidra till högre kvalitet i utbildningen.⁵⁴

LP öppnar för och signalen till presumtiva sökande ”som vill höja kvaliteten på utbildningen och möta ömsesidiga utvecklingsbehov genom långsiktiga partnerskap” är:

52. www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/mer-om-programmet/.

53. Notera att de äldsta LP-projekten i utredningen har formulerats gentemot 2018 års mål med LP och inom ramen för föregående resultatstrategi. 2018 års mål med LP löd: ”Från utrikes- och biståndspolitiskt håll är programmens huvudsakliga syfte att bidra till att bredda rekryteringsunderlaget av unga som kan arbeta inom utvecklingssamarbetet både på hemmaplan och utomlands. Utöver det har UHR som mål med programmet att internationellt utbyte och samarbete ska bidra till högre kvalitet i utbildningen.” UHR (2020b): Budgetframställan till Sida 2021-2023, s. 9.

54. www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/mer-om-programmet/.

Ömsesidiga utbyten för lärare och studenter, språkutbildning, workshoppar, tematiska seminarier, digitala initiativ och andra kapacitetsbyggande och partnerskapsstärkande aktiviteter.⁵⁵

Ömsesidigheten i partnerskapet är ett fundament för programmet:

Den ömsesidiga nyttan, såväl akademiskt som erfarenhetsmässigt, ska vara fokus för de utbytesprojekt som beviljas bidrag. Det betyder att samarbetet ska vara jämlikt till sin karaktär även om de resursmässiga förutsättningarna kan skilja sig åt mellan Linnaeus- och Palmeinstitutionerna. Båda parter specifika kompetens ska tas tillvara inom projektet.⁵⁶

Det svenska lärosätet är projektägare, administrerar och ansvarar för bidraget. Lärosätet ska ingå en ramansökan, där samtliga LP-projekt ingår. Samarbetet sker på institutionsnivå mellan två institutioner, eller motsvarande, som exempelvis har samma ämne i fokus för sin utbildning. Det kan också ske i form av ett tvärvetenskapligt samarbete. Programmet är öppet för alla ämnesområden och varje projekt förutsätts ha ett konkret akademiskt syfte.

Projekten innefattar utbyten i vardera riktningen: *Linnaeusbidrag* för utresande svenska lärare och studenter och *Palmebidrag* för inresande utländska lärare och studenter. Studentutbytet ska omfatta studier på heltid på grundnivå eller avancerad nivå vid respektive institution under minst 10 och max 40 veckor. Ett lärarutbyte ska vara minst två och max åtta veckor, inklusive resdagar. Bidrag söks för en projektomgång i taget. Ett partnerskap kan beviljas bidrag i upp till åtta projektomgångar, en projektomgång omfattar vanligen tre terminer.

Även om programmet primärt inriktas på utbyten för lärare och studenter, finns det sedan 2020 andra möjligheter att delta i aktiviteter för att möta ömsesidiga utvecklingsbehov:

Även personer med andra roller på lärosätet kan delta i aktiviteter i syfte att möta ömsesidiga utvecklingsbehov. Det finns också möjlighet att söka bidrag för andra aktiviteter vid sidan av utbyten.⁵⁷

55. www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/.

56. www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/mer-om-programmet/.

57. www.utbyten.se/program/linnaeus-palme-partnerskap/mer-om-programmet/.

Bilaga 2: Metodologi för utfallsinventering

I rapportens huvudtext problematiseras inte utredningens metodologiska inriktning. I denna bilaga kan det inledningsvis vara på sin plats att göra det, att tydliggöra utredningens inriktning i ett utvärderingssammanhang. Avslutningsvis klargörs även principerna för och genomförandet av urvalet av LP-projekt/institutioner som ingår i utredningens intervjudel.

Utfallsinventering – utvärdering i efterhand

Utvärderingens grundtyper är processutvärdering (även kallat uppföljning) respektive resultatutvärdering. Det innebär att utvärderingar kan vara formativa eller utvecklingsinriktade under pågående process respektive summativa eller konkluderande efter avslutad process. Alternativt kan konkluderande moment förekomma även under pågående process, vid särskilda avstämningar. Om formativ utvärdering primärt har funktionen att ta fram kunskap om produkt- eller processutveckling i genomförandet, ger summerande utvärdering kunskap om genomförandets avslutning eller (slutliga) utfall.⁵⁸

I denna utredning är det den senare varianten som är aktuell – *summerande resultat- eller effektutvärdering*. Vanligtvis är denna typ av utvärdering inriktad mot att analysera om och i vilken grad verksamhetens eller interventionens (om en specifik sådan finns) mål har uppnåtts. Bedömningen av utfall sker i spegling av målsättningarna, huruvida målen uppfyllts eller inte. Har åtgärderna varit tillräckliga och i någon mening kan bedömas som framgångsrikt fullbordade eller hade ytterligare åtgärder behövts? Vanligtvis bedöms också om utfallet beror på aktiviteter inom ramen för verksamheten, eller om det finns andra (inre eller yttre) påverkansfaktorer?⁵⁹

Egentligen är det en särskild variant av summerande resultat- eller effektutvärdering som är aktuell här – så kallad *utfallsinventering* (outcome harvesting). Utfallsinventering har visat sig fungera väl i komplexa sammanhang, när det är svårt att konkret precisera vad en verksamhet eller intervention syftar till, eller vilka aktiviteter eller steg som behöver genomföras för att nå dit.

Outcome Harvesting is particularly useful when outcomes, and even inputs, activities and outputs, are not sufficiently specific or measurable at the time of planning an intervention. Thus, Outcome Harvesting

58. Tyler, Gagné & Scriven 1967.

59. Vedung 2009.

is well-suited for evaluation in dynamic, uncertain (i.e., complex) situations.⁶⁰

Utfallsinventeraren söker spåren efter förändringar i verksamheten (kartlägger och beskriver utfallet) och analyserar hur spåren kommit dit (klarlägger och förklarar utfallet bakåt till aktiviteter, målsättningar och förutsättningar). Det gör att utfallsinventering kan samla in (harvest) kunskap om utfall med åtminstone två skilda fokus:

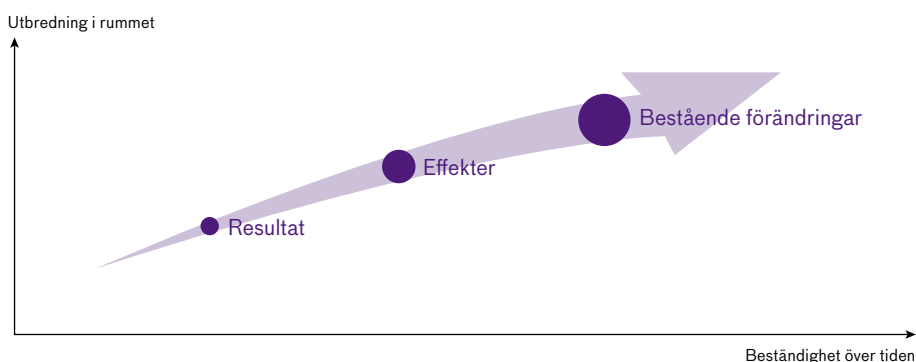
- *Inventera och beskriva (kartlägga) utfall som kan sättas i samband med interventionen* (vad har förändrats och vilken typ av förändringar som har skett?).
- *Klarlägga och förklara ”beviskedjan” från utfall och bakåt till interventionen, dess beståndsdelar och aktiviteter* (om och hur har interventionen orsakat eller bidragit till dessa förändringar?).

Det första typen av utfallsinventering kan göras fristående från den andra typen. Däremot bygger den andra vidare på den första. Här är fokus på den första typen av utfallsinventering, att inventera och beskriva utfall av LP-verksamheter.

Utfallsinventering av resultat, effekter och bestående förändringar

Begreppen resultat, effekter och bestående förändringar representerar utfall på olika nivåer och med varierande utbredning i tid och rum; från omedelbar leverans till mer långsiktig, djuplodande och varaktig förändring av olika slag.⁶¹

Figur 6: Utfallskedjan i tre steg

De tre typerna av utfall illustrerar försök till begreppslig precisering såväl som indelning i praktiskt mer greppbara och hanterbara typer av utfall; gränsdragningen mellan utfallen är inte distinkt. Det finns exempelvis ingen

60. Wilson-Grau 2015.

61. Vanligtvis refererar bestående förändringar (impact) endast till bestående och hållbara förändringar, se DAC/OECD Glossary of Key Terms in Evaluation and Results Based Management 2010. Möjligen ska även signifikanta men tillfälliga förändringar inkluderas, se Roche 1999.

större praktisk skillnad mellan långsiktiga effekter och "mindre" bestående förändringar. Eller för den delen, något som utesluter att bestående förändringar kan inträffa ganska direkt. Olika principiella utfall kan representera samma saker i praktiken. Det är en definitions- och tolkningsfråga. Det föreligger på så sätt en gråzon eller glidande skala mellan utfallen. Ändå finns det skäl att försöka upprätthålla en begreppslik skillnad.

Notera att det logiskt i utfallskedjan finns två föregående steg, som inte kategoriseras som utfall: insatser respektive aktiviteter. Dessa försteg utelämnas i denna utredning, eftersom fokus är på utfall. Sammantaget gör det utfallskedjan – i dess fem principiella steg – totalt sett till:

[...] a description of the linkages between what goes into a given project or programme (i.e. inputs), the activities and process that are undertaken as a result, and the results of those process and activities, often described in the form of outputs, outcomes, or impact.⁶²

Alla typer av utfall är intressanta för inventeringen, oavsett terminologisk utformning eller begreppslik innebörd. Det finns inga begränsningar, varken i tid eller omfattning. Utfallen behöver inte vara identifierade och tolkade eller distinkt formulerade inom en viss tidsram kopplad till LP-projektets löptid för att vara relevanta. De behöver inte heller, i varken tidslig eller rumslig mening, ske som en direkt följd eller i kausalt samband med specifika aktiviteter. De kan (hårdra) komma från andra aktiviteter vid lärosätet, men identifieras i eller sättas i samband med LP-verksamhet eller aktuellt LP-projekt.

Assessing the effectiveness of an intervention at output level requires to examine the extent to which the project/program activities have taken place and produced the expected outputs. [...] Assessing the effectiveness of the intervention at outcome and impact levels requires a two step approach: (i) measuring the extent to which the objectives have been achieved and (ii) assessing the extent to which the changes can be attributed to the development intervention or to external factors.⁶³

I inventeringen och den empiriska tematiseringen av utfall är ansatsen så öppen och explorativ som möjligt. Det är intervjupersonernas beskrivningar av LP-samarbetet som förmedlas. Utredaren kan kommentera alltför vidlyftiga associationer om validiteten i utsagorna. Annars är avsikten inte att värdera eller bedöma utsagorna. Ambitionen är att så långt som möjligt försöka förstå hur lärosätenas aktörer tänker kring och förhåller sig till utfall i sitt LP-samarbete (se vidare Empiri och tematisk analys).

Två analytiska delar

Av praktiska skäl består utredningen av två delar som följer och bygger vidare på varandra.

62. Roche 1999, s. 303.

63. SECO/WE Evaluation Guidelines 2021, s. 11.

Första delen – analys av LP-slutrapporter

I denna del av utredningen är intresset riktat mot alla typer av utfall – från resultat och effekter till mer bestående förändringar – oberoende av de mål som satts på förhand i respektive projektansökan. Kunskapen i textanalysen utgör en del i utredningens samlade empiriska underlag. Den utgör även en del i att formulera frågeställningar i intervjuerna; att mejsla fram en form och ett innehåll för semistrukturerade intervjuer: Hur beskriver projektledarna/kontaktpersonerna projekten och hur uttrycker de sig i termer av utfall? Förhåller sig de till KAPAME-strategins målområden? Dessutom är kunskapen som nås i textanalysen betydelsefull för att avgöra vilka LP-projekt som blir föremål för intervjuer.

Totalt rör det sig om slutrapporter från 78 projekt. Av totalt arton frågor som representanter för projekten besvarar inom ramen för slutrapporteringen har tre frågor bedömts vara särskilt relevanta i sammanhanget:

- *Beskriv hur projektet bidragit till stärkt partnerskap och ömsesidigt lärande och relatera till era kortsiktiga och långsiktiga mål.*
- *Beskriv utfallet av er projektplan.* Redogör för hur aktiviteterna på student-, lärar- och institutionsnivå har genomförts. Ange eventuella avvikelser och definiera i så fall vilken aktivitet/vilka aktiviteter och antal individer som nämnda avvikelser handlar om.
- *Beskriv mervärdet av partnerskapet i form av akademisk nytta kopplat till internationaliseringsarbetet på respektive institution.*

Frågorna har öppna svarsalternativ och analysen är inriktad på både direkta och indirekta beskrivningar av hur de aktuella utmaningarna på lärosätet hanteras.

Andra delen – analys av semistrukturerade intervjuer

I utredningens andra del fortsätter breddning och framför allt fördjupning av kunskapen om utfall. Den bygger vidare på och följer i sekvens på den första delen. Den genomförs i form av semistrukturerade intervjuer med aktörer i LP-projekten, i Sverige och berörda samarbetsländer.

Ett strategiskt urval (av elva LP-projekt) har gjorts, dels för att få bästa möjliga fördjupning av kunskapen, dels för att om möjligt hålla samma bredd i analysen från textanalysen (se vidare Urvalet – principer, strategier och faktiskt urval). 19 intervjupersoner för enskilda LP-projekt har intervjuats. Företrädesvis intervjuades undervisande och forskande personal. I några få fall intervjuades den internationella koordinatoren på institutionsnivå och i något fall deltog två personer från institutionen. Alla intervjupersoner hade deltagit aktivt i LP-projekten.

Intervjuerna har haft formen av samtal där samarbetsparterna fått berätta om sin LP-verksamhet och dess direkta resultat. Det gällde resultat som inneburit förändring för individen och för organisationen samt vilka utfall som samarbetsparterna såg som den bestående förändring som samarbetet har eller kommer att leda fram till. De som samarbetat endast ett par år fick svara på frågan om vilken förändring som de har som mål att nå (se vidare Bilaga 3).

Urvalet – principer, strategier och faktiskt urval

I första delen av utvärderingen (analys av LP-slutrapporter) ingår samtliga projekt som erhållit och slutrapporterat medel under perioden 2018-2020. I utvärderingens andra del (intervjuer med projektägare i Sverige och projektdeltagare i samarbetslandet) görs ett urval. Notera att det är kontaktpersonen, på det svenska lärosätet, som är grund för urvalet. Skälet är praktiskt, att begränsa antalet parametrar i urvalet. Eftersom kontaktpersonen i samarbetslandet intervjuas på samma sätt och med samma omfattning som den i Sverige innebär det att perspektivet på frågorna om utfall säkerställs i det empiriska materialet, men utan att vara urvalsgrundande.

Urvalet baseras på två olika, men överlappande, urvalsprinciper:

- *Mångfald och spridning*
- *Begreppsligt fokus*

Det empiriska underlaget för urvalet – *mångfald och spridning* – bygger på enkelt tillgänglig kunskap om lärosäten (avseende storlek, typ av lärosäte, geografisk placering etcetera). Mångfald syftar i detta sammanhang inte till representativitet. Representativa fall har många gånger mindre av intresse att berätta (exempelvis genomsnittliga eller typiska fall), än andra typer av urval (exempelvis extrema, avvikande eller atypiska fall).⁶⁴ Det är ett grovt urvalsinstrument för att säkerställa viss spridning på urvalet avseende objektiva och yttre storheter (oberoende variabel), utan på förhand empiriskt konstaterad eller principiellt fastställd relevans för utvärderingens frågeställningar. Empiriskt underlag för urvalet – *begreppsligt fokus* – hämtas från analysen av LP-slutrapporter. Särskilt den fråga i slutrapporteringen som rör ”utfallet av projektplanen”. Återigen eftersträvas spridning i urvalet eller att olika infallsvinklar på begreppslig fokusering belyses i utvärderingen. I detta underlag ingår också kollegial och erfarenhetsbaserad kunskap på UHR om olika lärosäten, finns det särskild profil i arbetet med internationalisering och mobilitet i allmänhet eller LP-verksamhet i synnerhet, med bärkraft för urvalet.⁶⁵

Underlaget för urvalet totalt sett är en samlad och verksamhetsnära bedömning som handläggare, utvecklare och chefer tillsammans med utredarna vid UHR lagt grunden till. Med vilka lärosäten finns etablerade samverkansytor som utredningen kan bygga vidare på eller vilka lärosäten har på andra sätt signalerat intresse att medverka i liknande processer. Systematiken i denna del i urvalet ska inte överdrivas, utan givet utvärderingens begränsade omfattning har befintliga kontaktytor beaktats i urvalet.⁶⁶

Från de ursprungliga 78 slutrapporterna togs – i en sammanvägning med hänsyn till typ av lärosäte och geografiskt läge i landet samt institutionens ämnesmässiga inriktning – en ny bruttolista fram med 46 slutrapporter från

64. Huang 2015.

65. Här är tanken att det är intressant att få med några som valt att fokusera mer ensidigt på ett teman och/eller utfall, några som arbetar bredare med flera av begreppen och/eller utfallen och några som egentligen inte är särskilt precisa alls i sitt arbete eller har andra (begreppsliga) utgångspunkter.

66. Denscombe 2018.

nästan lika många institutioner, fördelade på 15 lärosäten. Ambitionen har även varit att få en mix av nya och äldre projekt, det vill säga några är inne på sitt första år med LP-finansiering och andra på sitt åttonde. Om det däremellan ska vara någon tonvikt är det en fördel om en övervägande del i urvalet har ett antal års erfarenhet av LP-verksamhet. Efter vidare bedömning föll det slutliga urvalet på 12 slutrapporter från 12 institutioner, fördelade på 10 lärosäten. Följande lärosäten ingår i utvärderingen:

- Karolinska institutet
- Göteborgs universitet
- Linköpings universitet
- Umeå universitet
- Malmö universitet
- Mälardalens högskola
- Högskolan i Jönköping
- Musikhögskolan i Malmö
- Kungliga konsthögskolan
- Röda Korsets högskola

Avslutningsvis kan konstateras att i urvalet – som primärt gjorts med referens till kontaktpersonen i Sverige – ingår följande samarbetsländer:

Figur 7: Samarbetsländernas globala hemvist

Bilaga 3: Intervjufrågor

Kring årsskiftet 2020/21 genomfördes totalt 19 samtalsintervjuer med huvudsakligen undervisande och/eller forskande personer för LP-samarbeten vid svenska institutioner och lärosäten i samarbetsländerna.⁶⁷ Alla intervjuer genomfördes digitalt och varade i 60 minuter; och genomfördes på engelska. Intervjuerna spelades in och kasserades sedan rapporten färdigställd. Deltagarna kunde genom en bokningstjänst välja den tid som passade dem bäst. Tiderna var anpassade till de olika tidszoner som personerna befinner sig i.

I inledningen av intervjun fick intervjupersonerna berätta fritt om sitt samarbete med den andra parten. De flesta börja med att berätta om upprinnelsen till samarbete. Därefter fördes ett samtal om vilka direkta resultat som de kan se av sitt samarbete och vilka de strävar efter. Därpå effekter av samarbete och vilka mer beständiga förändringar samarbetet lett fram till. Fokus för intervjuerna var att samtalet skulle omfatta alla nivåer av utfall, men det var intervjupersonerna som fick styra i vilken ordning de avhandlades. Därtill användes klargörande frågor för att fånga in det som var oklart i förhållande till nivåer av utfall eller målområden i KAPAME.

Questions to Linnaeus and Palme universities

Output:

- Please, would you like to begin by telling us, in your own words, about your cooperation within the Linnaeus-Palme program?
 - Can you be more specific about what you would describe as immediate/direct result(s) (output /s) from your cooperation?
 - Are there any other results that you seek to reach or strive to achieve within your cooperation?
 - Is there anything else that you would like to reflect upon when it comes to your results?

Outcome:

- How would you describe the change that your cooperation within the LP-program has meant for you?
 - Can you give us insight on where these changes can be seen? And please, feel free to illustrate by giving us all the examples that you can think of.
- Where, in your organization, did these changes occur?
 - What has the change that you describe meant for your
 - 1) institution, Organization

67. Det finns ett mindre bortfall av intervjupersoner. UHR bedömer att det inte har påverkar innehållet i utvärderingen. Alla LP-projekt som utgjorde urvalet har intervjuats.

- 2) the subject,
- 3) the faculty, department
- 4) reason for a moment about the change on an individual level, for students and for teachers.
- What has the change that you describe meant for your cooperation as a whole?
- Has it generated change outside the cooperation or change that were unforeseen, undeclared, or unintended?
- According to your experience, what could have been differently for you to meet/ accomplish sought change. What hinders you to reach there, as a project leader or /and as a teacher?

Impact:

- What happens after you reach your targets and have results?
 - What may be the next steps which extend beyond the project's scope?
 - Who wants the results that you have created and who will take care of the results?
- To you, what would you describe as your cooperation's 'heritage'?
 - What will be the project's 'heritage' (- within your organization, within your partnership and beyond?)
 - Is there anything else that you would like to reflect upon when it comes to the impact of your results?
 - Reflect of the possibilities or hinders to achieve lasting change and heritage that your organization benefits from within the LP-program.
 - To you, how could these types of cooperation and programs develop to better fit the needs that you might have and foresee in the future?
 - What would strengthen your work and further enable you to work with strategic change and its heritage on different levels, institutional and individual?
 - How do you look upon results in these challenging times with the worldwide pandemic, lockdowns and canceled mobilities?
 - How would you prefer to leave feedback and have discussions about change and results connected to the LP-Program? Reflect upon today's situations and needs that you might have.

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsområdet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.